

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: **«МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ У ТУРЕЦЬКІЙ
РЕСПУБЛІЦІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ»**

Виконала:

студентка 4 курсу групи УО-41
спеціальності 292–

«Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»

першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

  Лубчук Г.О.

Керівник: к.е.н., доц. Шуба М.В.

Рецензент:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»
Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Лубчук Ганні Олегівні

1. Тема роботи «Міжнародний туризм у Турецькій Республіці: сучасний стан та перспективи розвитку»

керівник роботи к.е.н., доцент Шуба М. В.

затверджені наказом по університету від “24”01.2024 року № 4002-5/162

2. Строк подання студентом роботи 20.05.2024 р. _____

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Розглянути сутність та види міжнародного туризму; проаналізувати фактори впливу на розвиток міжнародного туризму; дослідити основні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці; визначити особливості міжнародного туризму в Турецькій Республіці; охарактеризувати перспективи розвитку та можливості для розширення туристичного ринку Туреччини.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження розвитку міжнародного туризму
2.	Розділ 2. Сучасний стан та особливості розвитку міжнародного туризму в Турецькій Республіці

5. Дата видачі завдання 01.12.2023 р. _____Студент Г.О. ЛубчукКерівник роботи М. В. Шуба

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження розвитку міжнародного туризму	7
1.1. Сутність та види міжнародного туризму	7
1.2. Фактори впливу на розвиток міжнародного туризму	14
Висновки до першого розділу	19
Розділ 2. Сучасний стан та особливості розвитку міжнародного туризму в Турецькій Республіці	20
2.1. Основні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці	20
2.2. Особливості міжнародного туризму в Турецькій Республіці	30
2.3. Перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині	37
Висновки до другого розділу	43
Висновки	46
Список використаних джерел	49
Додатки	54

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день міжнародний туризм є невід’ємною частиною сучасної світової системи та має неабиякий вплив на соціальну, культурну та економічну сфери розвитку різних держав. Туристичний сектор Туреччини є одним із ключових секторів економіки даної країни. Турецька Республіка відіграє важливу роль у розвитку та формуванні міжнародного туризму в цілому та займає лідируючу позицію на світовому туристичному ринку. Вона поєднує в собі безліч факторів, які роблять її привабливим туристичним напрямком. Туристичний сектор є одним з основних джерел доходу для Туреччини, його розвиток стимулює зростання інших галузей економіки, таких як торгівля та сфера послуг. Тому дослідження сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного туризму в Турецькій Республіці є актуальним.

Ступінь вивчення проблеми. Дослідження теоретичних основ розвитку міжнародного туризму відображено в багатьох наукових працях. Серед вітчизняних та зарубіжних вчених, що займаються дослідженням даної сфери, варто виділити Гаворецький В.В., Гюяр-Фрейлер Е., Головня О. М., Ставська Ю.В., Мальська М.П., Кузик С.П. та інші.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей та перспектив розвитку міжнародного туризму у Турецькій Республіці. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати ряд наукових завдань, а саме:

- розглянути сутність та види міжнародного туризму;
- проаналізувати фактори впливу на розвиток міжнародного туризму;
- дослідити основні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці;
- визначити особливості міжнародного туризму в Турецькій Республіці;

– охарактеризувати перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині.

Об’єктом дослідження є процес розвитку міжнародного туризму.

Предметом дослідження є сучасний стан міжнародного туризму в Турецькій Республіці, його особливості та перспективи розвитку.

Методи дослідження. Дослідження теоретичних аспектів розвитку міжнародного туризму ґрунтується на аналізі наукової літератури та статей, що описують сутність та види міжнародного туризму, а також фактори впливу на розвиток міжнародного туризму. Для вивчення основних факторів впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці використали аналітично-описовий метод. Порівняльно-описовий метод був застосований для дослідження особливостей міжнародного туризму в Турецькій Республіці. Методи індукції, дедукції та застосування тренд-аналізу стали ключовими інструментами для визначення перспектив розвитку та можливостей для розширення туристичного ринку Туреччини. Для наочного представлення статистичних даних у кваліфікаційній роботі застосовано графічні та табличні методи.

Інформаційна база. Кваліфікаційна робота бакалавра ґрунтується на електронних ресурсах, матеріалах наукових статей та конференцій. Для інформаційного забезпечення дослідження також використовувались аналітичні та теоретичні дані UNWTO, Turkish Statistical Institute, World Data, Trade Map, WTO тощо.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 54 сторінки тексту, 8 рисунків, 2 таблиці та 1 додаток. Список джерел містить 24 найменування літератури та 26 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та види міжнародного туризму

Міжнародний туризм добре відображає характерну тенденцію сучасності, під час якої перевага віддається розвитку динамічного відпочинку, що, у свою чергу, сприяє відновленню працездатності в поєднанні з пізнавальною діяльністю людини. Він об'єднує в собі різноманітні форми подорожей та відпочинку за межами національних кордонів, сприяючи культурному обміну, економічному зростанню та розвитку інфраструктури. У сучасному глобалізованому світі міжнародний туризм є важливим чинником міжнародних відносин, що стимулює співробітництво між державами та регіонами, а також сприяє просуванню ідей культурного діалогу та взаєморозуміння.

Сутність міжнародного туризму полягає у комплексі економічних, соціокультурних та екологічних взаємодій, що виникають у процесі подорожей та тимчасового перебування людей за межами їх постійного проживання. Особливості міжнародного туризму відображаються у його різновидах, мотиваційних чинниках, сезонності, а також у впливі на приймаючі дестинації. Розуміння цих аспектів є ключовим для аналізу тенденцій та прогнозування розвитку туристичної галузі на глобальному рівні.

Міжнародний туризм є складним і багатогранним явищем, яке відіграє значну роль у глобальній економіці, культурному обміні та взаєморозумінні між народами. Крім того, міжнародний туризм позитивно сприяє культурному обміну, підвищенню обізнаності про інші культури та збагаченню культурного досвіду туристів. Значним аспектом є також регулювання та стандартизація якості туристичних послуг, забезпечення безпеки та захисту прав туристів. Сучасні дослідження у цій галузі

приділяють увагу сталому розвитку туризму, впливу на екологію та соціокультурні аспекти приймаючих країн [1, 2].

Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) визначає міжнародний туризм як категорію туризму, що охоплює всі види діяльності осіб, які подорожують і перебувають за межами своєї країни постійного проживання з метою відпочинку, діловими або іншими цілями більше 24 годин і не більше одного року [3].

Поняття «міжнародного туризму» також може бути розглянуто з різних точок зору. Згідно з визначенням польського економіста та науковця В. В. Гаворецького, міжнародний туризм – це сума іноземних туристичних потоків кількох, десятка або декількох десятків країн [4].

Е. Гюяр-Фрейлер у своїй книзі (1905 р.) описав сучасний туризм як «відповідь на постійно зростаючу потребу у відпочинку та зміні повітря, пошук і насолоду природною красою, розвиток торгівлі та промисловості, це важлива подія нашої епохи, в основі якої лежить побудова взаємовідносин» [5].

За визначенням таких науковців як О. М. Головня та Ю. В. Ставська, міжнародний туризм є ключовим сегментом сфери обслуговування. Зростання світової економіки та покращення життєвого рівня населення призводять до збільшення попиту на різноманітні туристичні продукти та послуги, що стимулює їх розвиток та різноманіття [6].

Дослідниця М. П. Мальська описує міжнародний туризм як подорож особи за межі її звичайного місця проживання, яка включає перетин кордону та триває від однієї доби до року. Ця подорож може мати різні цілі, такі як пізнавальна, відпочинкова або оздоровча, і не передбачає оплачуваної діяльності в місці тимчасового перебування [7].

Науковець С. П. Кузик уточнює, що міжнародний туризм включає в себе спрямовану діяльність, пов'язану з наданням послуг іноземним туристам на території приймаючої країни (в'їзний туризм) та громадянам цієї країни, які подорожують за її межі (виїзний туризм) [8].

Що ж стосується, безпосередньо, самих туристів, то вони слугують базовою категорією для туризму в цілому. За визначенням Всесвітньої туристичної організації, міжнародні відвідувачі – це певна категорія осіб, що подорожує за межами країни свого постійного проживання терміном не більше 12 місяців за будь-яких обставин, окрім заняття діяльністю, яка є оплачуваною з джерел у відвідуваному місці. Згідно з цим, виділяють три основні критерії, за допомогою яких можна відрізнити міжнародних відвідувачів від інших осіб, що подорожують: «виїзд за межі звичайного середовища», «тривалість перебування в місці призначення» та «мета поїздки». Розглядаючи перший критерій «виїзд за межі звичайного середовища», можна сказати, що сам термін «звичного або звичайного середовища» був введений в обіг на Оттавській конференції, його метою було виключення з кількості відвідувачів тих осіб, які здійснюють поїздки на роботу або навчання (в обидві сторони), адже ця категорія людей не є туристами, саме через те, що вони не покидають межі свого так званого «звичайного середовища». Другий критерій щодо тривалості перебування осіб в місці будь-якого призначення використовується для того аби дозволити розрізнити туристів від резидентів. Довготривале перебування – під цю категорію підпадають туристи, які залишаються в певному місці відпочинку більше 30 календарних днів. Середня тривалість перебування – до цієї групи належать туристи, які залишаються у туристичній зоні менше ніж 30 днів. Короткочасне перебування – категорія, що включає в себе туристів, які подорожують на короткий проміжок часу, як правило, на декілька днів. Якщо відвідувач перебуває в країні терміном більше 12 місяців, то він вже не може вважатися туристом, а переходить до категорії постійних мешканців даної країни, тобто до резидентів. Такий критерій як «мета поїздки» об'єднує в собі одразу кілька блоків: відпустка (рекреація); бізнес-поїздка (ділові зустрічі, конгреси та конференції); відвідування родичів або друзів; подорожі з метою лікування та інші. Діловий туризм охоплює будь-які робочі подорожі та бізнес-поїздки, але за умови, що вони

мають відбуватися без отримання доходів за місцем відрядження. Що ж стосується подорожей з метою відпочинку та розваг (розважальних та рекреаційних подорожей), то на них припадає майже 50% світового туризму, що може свідчити про те, що саме цей різновид туризму має підвищений попит серед туристів [9].

В залежності від певного ряду ознак та характеристик, існує чимало різновидів міжнародного туризму. До них можна віднести такі класифікації: за напрямком туристичного потоку, за організованістю, за кількістю учасників, за джерелом фінансування та інші. На сьогоднішній день, до основних видів міжнародного туризму за метою відпочинку відносять:

- Рекреаційно-розважальний туризм. Він є дуже популярним серед туристів різного соціального походження. Такий вид туризму включає в себе подорожі закордон, зазвичай до природних чи розважальних об'єктів, таких як пляжі, гори, національні парки або тематичні парки. Цей різновид туризму приваблює туристів з усього світу. Тривалість таких поїздок зазвичай коротка, близько декількох днів. Основною метою даного відпочинку є зміна обстановки та відпочинок від побутових проблем;

- Оздоровчий або лікувальний туризм вважається одним з найстаріших видів туризму і практикується переважно людьми похилого віку, зазвичай, він включає в себе подорож до пансіонатів, оздоровчих комплексів, санаторіїв, тощо. Тривалість таких поїздок варіюється і може бути як середньостроковою (до 30 календарних днів) , так і довготривалою (від 30 до 60 днів);

- Культурний туризм приваблює людей, які бажають відвідати певні культурні об'єкти та пам'ятки архітектури. До цієї категорії туристів належить молодь, студенти та інтелігенція. Тривалість перебування може бути короткою або середньостроковою. Туристи, зазвичай, віддають перевагу великим містам з історичною архітектурою, численними музеями та різноманітними туристичними об'єктами. Найпопулярнішими містами для

культурного туризму є Венеція, Афіни, Рим, Токіо, Пекін, Нью-Йорк, Париж, Лондон;

- Освітній туризм передбачає під собою поїздки з метою навчання або роботи (відвідування навчальних закладів та університетів, семінарів та конференцій). Даний вид туризму орієнтований на молодь та студентів [10] .

За напрямком туристичного потоку міжнародний туризм складається з двох основних складових: в'їзного та виїзного туризму. В'їзний туризм характеризує себе як той, під час якого туристи іноземного походження подорожують за межами своєї країни та в'їжджають до іншої (тієї, що приймає) країни на певний період часу за різних обставин. Щодо виїзного туризму, то він відбувається за рахунок виїзду туриста на певний період часу з країни свого походження або проживання до іншої країни з метою відпочинку, роботи тощо. Також слід зазначити, що один і той самий турист може бути тим, що в'їжджає та виїжджає одночасно, в залежності від того, відносно якої країни це застосовується. За певним показником кількості мандрівників, міжнародний туризм відокремлюють на індивідуальний та груповий. Індивідуальний туризм передбачає повну незалежність від гіда, групи, місця та часу, на відміну від групового туризму, особливістю якого є організація подорожі у складі певного кола людей, які мають спільні інтереси та однакову мету їхньої подорожі [11, 12, 13].

Сезонність є також важливим фактором, що впливає на обсяги туристичних потоків. В залежності від сезону виділяють такі різновиди міжнародного туризму:

- Зимовий туризм – здійснюється у туристичних районах зі сніговими умовами, включаючи зимові види спорту;

- Літній туризм – здійснюється в теплі місяці року, зазвичай, пов'язаний з водними розвагами, морем та сонцем;

- Традиційний туризм – включає в себе сезонні або випадкові заходи, такі як полювання, риболовля та інші види спорту.

Підсумовуючи, можна сказати, що кожен вид туризму має важливе значення та неабиякий вплив на різні сфери країни (соціальну, культурну, економічну, політичну тощо).

Міжнародний туризм також виконує чимало різних важливих функцій. Однією з яких є функція дозвілля, що включає в себе проведення вільного від роботи або навчання часу поза місцем проживання, головною метою якого є відпочинок від швидкого темпу життя та інших життєвих труднощів. Без відпочинку людина не здатна ефективно працювати, що може призвести до відповідних втрат для економіки. Недостатній відпочинок часто призводить до накопичення втоми та, як наслідок, виснаженню організму людини. Реалізація функції дозвілля стимулює соціальний та економічний розвиток країни, а це, в свою чергу, створює матеріальні та організаційні умови для реалізації цієї ж функції туризму. Другою не менш важливою функцією є оздоровча функція. Під оздоровчою функцією розуміють не лише викорінення хвороб, але й покращення самопочуття, «заряд» енергії та загальної життєздатності. У наш час оздоровча функція туризму є дуже корисною для зменшення негативного впливу сучасної цивілізації на здоров'я людини. Одним з важливих аспектів туризму є його освітня функція. Турист, вступаючи в нове соціальне та культурне середовище, має можливість розширити власний світогляд і набути нових знань та навичок. Під час подорожей людина має змогу знайомитися з новими людьми, пізнавати світ та відкривати для себе кожного разу щось нове. Це, у свою чергу, розширює її світогляд та допомагає відкрити в собі нові моральні цінності. Важливість економічної функції туризму підкреслюється тим, що для багатьох країн він є дуже важливою галуззю їх міжнародного економічного обороту. Економічна функція показує вплив туризму на просторову структуру розподілу національного доходу, появу нових джерел доходу в туристичних DESTINATIONАХ, зменшення диспропорцій у рівні життя місцевого населення цих DESTINATIONАХ, а також збільшення надходжень до місцевих і центрального бюджетів. В основі формування етнічної функції туризму лежать численні

зв'язки між країнами походження та країнами, що приймають туристів, на історичному та культурному рівні, а також їх спільна історична та культурна спадщина. Метою подорожей таких туристів є відвідування сім'ї, друзів, рідних міст та історичних і культурних центрів. Що стосується політичної функції міжнародного туризму, то вона відіграє важливу роль у розвитку співпраці та взаєморозуміння між різними країнами та народами. За допомогою міжнародного туризму можна досягти різних політичних цілей, включаючи створення іміджу країни за кордоном та активізацію етнічного туризму [14, 15].

За останні десятиліття міжнародний туризм став одним із найдинамічніших і найшвидше зростаючих секторів світової економіки. Його вклад в національну економіку та міжнародну торгівлю зробив його важливим показником глобального розвитку. Його вагома роль у національній економіці та міжнародному обміні, а також вплив на баланс зовнішньої торгівлі перетворили його в одну з ключових галузей світової економічної діяльності [16].

Незважаючи на це, міжнародний туризм у світі розвивається доволі нерівномірно, усе це пов'язано з різницею в рівнях соціального та економічного розвитку окремих країн та регіонів. Найбільшого розвитку міжнародний туризм, на сьогоднішній день, набув у західноєвропейських країнах, частка яких складає більше ніж 70% світового туристичного ринку і близько 60% валютних надходжень. На Америку припадає близько 20% світового туристичного ринку, а на Азію, Африку та Австралію припадає лише 10%. Найбільшими країнами-постачальниками туристів, за даними Всесвітньої організації туризму, є США, Німеччина, Нідерланди, Швеція, Канада, Англія та інші. Що ж стосується країн, які найбільше приймають туристів, то до них відносять Грецію, Кіпр, Італію, Іспанію, Туреччину, Францію, Швейцарію тощо [17].

1.2. Фактори впливу на розвиток міжнародного туризму

Фактори, що впливають на розвиток міжнародного туризму, поділяються на дві категорії: статичні та динамічні. Статичні фактори є незмінними, вони не піддаються зовнішнім впливам. До них належать такі фактори як: кліматичні, географічні, культурно-історичні та інші. Динамічні фактори, навпаки, постійно змінюються під впливом різних зовнішніх та внутрішніх чинників. До них можна віднести: соціальні, культурні, демографічні, економічні, технологічні та міжнародні фактори [18].

Розглядаючи статичні фактори, слід зазначити, що країни, які можуть похвалитися сприятливим кліматом, вигідним географічним розташуванням та наявністю всесвітньо відомих місць історичного та культурного значення мають набагато більше шансів зайняти лідуючі позиції у світовому туризмі, ніж країни, дані фактори яких є менш привабливими для відвідувачів.

Динамічними факторами, на відміну від статичних, можна керувати та розвивати їх у тому руслі, яке буде більш вигідним для позитивного впливу на розвиток туристичного сектору певної країни. Прикладом того можуть слугувати економічні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму [24].

Перш за все, основним позитивним економічним фактором впливу є глобальний економічний розвиток. Зростання глобального добробуту, особливо на ринках, що розвиваються, створило новий клас туристів, які мають достатній дохід для подорожей. Такі країни, як Китай та Індія, з їх зростаючим середнім класом, стали основним джерелом виїзного туризму.

До другого позитивного економічного фактору можна вважати лібералізацію авіаперевезень. Дерегуляція і поява угод про відкрите небо зробили революцію в авіаперевезеннях, тим самим, стимулюючи конкуренцію і знижуючи тарифи. Це зробило міжнародні подорожі більш доступними та дешевшими, ніж будь-коли раніше [20].

Також основним позитивним економічним фактором впливу на розвиток міжнародного туризму є інвестиції в туристичну інфраструктуру країни. Багато країн, визнаючи власний економічний потенціал у сфері туризму, інвестували значні кошти в таку інфраструктуру як аеропорти, готелі та курорти. Даний вид розвитку, як наслідок, значно підвищив привабливість цих країн як туристичних напрямків.

Останнім, але не менш важливим чинником є диверсифікація джерел доходу. Для багатьох держав, особливо для країн з обмеженими природними ресурсами, туризм є прибутковим альтернативним джерелом доходу, що, як наслідок, спонукає до активного розвитку та маркетингу туристичних атракцій [22].

Також слід зазначити, що на розвиток міжнародного туризму впливають як позитивні, так і негативні фактори. Якщо розглядати економічні фактори, які негативно впливають на розвиток міжнародного туризму, то до них можна віднести:

- Інфляцію. Великий наплив туристів може призвести до різкого зростання цін на товари та послуги, особливо в сезон-пік, що негативно вплине на місцевих жителів;

- Викривлення в місцевій економіці. Неконтрольований розвиток туризму може призвести до експлуатації місцевих ресурсів та робочої сили, а також до витіснення традиційних видів економічної діяльності;

- Спекуляцію. Високий сезон може призвести до спекулятивного зростання цін на послуги, що, як наслідок, завдасть шкоди як туристам, так і місцевим жителям.

Отже, коли країна переживає часи економічної нестабільності, а люди стикаються з проблемами безробіття, зростанням цін на товари і послуги це негативно впливає на розвиток міжнародного туризму в цілому. І ,навпаки, коли економіка країни процвітає і люди можуть дозволити собі витратити гроші на відпочинок та розваги, тоді можна сказати, що туризм розвивається.

Інтернет проник майже в кожен куточок світу. Туристи користуються перевагами Інтернету навіть під час планування своїх подорожей: намагаються отримати уявлення про місця, які вони збираються відвідати; дізнатися про якість зручностей та послуг, які можуть бути їм надані; ознайомлюються з визначними пам'ятками архітектури, що розташовані у відвідованому місті та інше. Відгуки досвідчених туристів, якими вони діляться в Інтернеті, слугують певним орієнтиром для наступних туристів. Отже, Інтернет може як сприяти, так і перешкоджати розвитку туристичного бізнесу [19].

Не менш важливими факторами, що сприяють позитивному розвитку міжнародного туризму є технологічні фактори, які включають в себе такі аспекти як :

- Розвиток міжнародного транспорту. Заміна маленьких літаків на літаки більшої місткості зробила подорожі на далекі відстані більш можливими і частими. Поява бюджетних авіаліній також відіграла значну роль у тому, що міжнародні подорожі стали більш доступними та зручними для туристів;

- Діджиталізація. Розвиток Інтернету та платформ онлайн-бронювання не стоїть на місці, разом із ними розвиваються і додатки для пошуку та бронювання подорожей. Порівняльні сайти та онлайн-огляди стали важливими та зручними інструментами для планування подорожей;

- Застосування мобільних технологій. Широке використання смартфонів і туристичних додатків значно підвищило зручність подорожей, пропонуючи навігацію в режимі реального часу, онлайн переклад з однієї мови на іншу та проведення онлайн платежів.

Історичне або культурне значення дестинації також є не менш важливим фактором впливу на міжнародний туризм. Місце або пункт призначення подорожі відіграє значну роль у туристичному бізнесі. Якщо місце призначення має велике історичне або культурне значення, то туристи неодмінно захочуть відвідати це місце, щоб побачити пам'ятники, замки, фортеці, стародавню архітектуру, скульптури, печери, стародавній живопис,

посуд, одяг, зброю, прикраси та інші об'єкти культурної спадщини. Прикладом таких всесвітньо відомих місць історичного та культурного значення є Тадж-Махал (Індія), Піраміди Гази (Єгипет), Беган Сіті (Бірма), Акрополь (Афіни, Греція). Негативний вплив культурного фактору на міжнародний туризм можна підсумувати як деградацію навколишнього середовища, спричинену забрудненням навколишнього середовища, виснаженням ресурсів, знищенням або погіршенням місцевої флори і фауни, заторами на дорогах та іншими екологічними проблемами.

Що ж стосується соціальних факторів, то вони також мають неабиякий вплив на розвиток світового туристичного сектору (як позитивний, так і негативний). До позитивних факторів впливу можна віднести:

- Збільшення вільного часу. У багатьох країнах з розвинутою економікою рівень життя покращився, що призвело до збільшення вільного часу та тривалості оплачуваних відпусток. У результаті чого, у людей з'явилося більше можливостей та часу для міжнародних подорожей.

- Культурна глобалізація. Глобальне поширення засобів масової інформації відкрило людям доступ до різноманітних культур, звичаїв та традицій різних народів, що, у свою чергу, викликало велике бажання та інтерес до їхнього вивчення за допомогою подорожей. Бажання отримати автентичний культурний досвід спонукає багатьох туристів здійснювати подорожі за кордон.

- Демографічні зміни: Старше покоління, зазвичай, мешканці більш розвинених країн, частіше всього, зі значним доходом та вільним часом, все частіше приймає участь у різноманітних міжнародних подорожах. Такий демографічний «зсув» робить значний внесок у зростання міжнародного туризму.

Одним із найпоширеніших негативних наслідків впливу соціальних факторів на міжнародний туризм є декультуризація дестинації, яка пояснюється як спосіб, у який приймаюче населення змушене приймати

певні культурні моделі, відмінні від їхніх традицій, з метою просування дестинації та залучення нових аудиторій [21].

Вкрай важливими факторами впливу на міжнародний туризм також вважаються політичні фактори. Основними та найголовнішими функціями, які виконують дані фактори є:

- Послаблення візових обмежень. Намагаючись стимулювати туризм, багато країн спростили або скасували візові вимоги для відвідувачів з багатьох країн, тим самим полегшивши міжнародні подорожі.

- Політична стабільність. Регіони, які підтримують політичну стабільність, часто спостерігають поживлення туризму, оскільки їх сприймають як більш безпечні та привабливі дестинації, на відміну від інших.

- Урядові ініціативи. Уряди в усьому світі дедалі більше визнають економічні переваги туризму. Багато з них розпочали ініціативи та кампанії з просування своїх країн як бажаних туристичних напрямків для відвідування [20, 21, 22, 23, 24].

Отже, підсумовуючи все вище сказане, варто сказати, що існує чимало факторів впливу на розвиток міжнародного туризму, але усі вони є вкрай необхідними для покращення привабливості країни, підтримання її конкурентоспроможності у світі, та прискорення процесів її інтеграції у світову економіку [24].

Таким чином, для розвитку міжнародного туризму в певній країні, перш за все, потрібні такі умови, як сприятливий клімат, вигідне географічне розташування, наявність всесвітньо відомих місць історичного та культурного значення, політична та економічна стабільність, цінова доступність туристичних послуг та культурна спадщина.

Висновки до першого розділу

1. Міжнародний туризм є сукупністю взаємин між туристом і виробниками туристичних продуктів або послуг, які виникають у процесі їхнього споживання за межами країни постійного проживання, тривалістю не більше одного року та за різних обставин. Сутність міжнародного туризму полягає у перетині національних кордонів з метою відпочинку, пізнання, лікування, бізнесу чи інших видів діяльності. Існують різні види міжнародного туризму, які поділяються за певним рядом ознак та характеристик. Основними з них є рекреаційно-розважальний туризм, лікувальний (оздоровчий) туризм, освітній туризм та культурний туризм. Кожний з цих видів має певну характеристику та специфіку застосування. Отже, розуміння сутності та видів міжнародного туризму допомагає розвивати стратегії та політики, спрямовані на збереження культурної спадщини країни, забезпечення її сталого розвитку та покращення якості туристичних послуг.

2. На розвиток міжнародного туризму впливають дуже багато факторів, основними з яких є економічні, географічні, кліматичні, культурно-історичні, соціальні, політичні, технологічні тощо. Усі вони можуть здійснювати як позитивний вплив на розвиток туристичного сектору, так і негативний та є вкрай необхідними та важливими для сприяння розвитку країни у сфері міжнародного туризму. Міжнародний туризм виступає як могутня сила для сприяння культурному обміну, економічному зростанню та зближенню народів країн. Він не лише стимулює розвиток туристичної індустрії, але й сприяє створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та збереженню культурної спадщини країни. Таким чином, розуміння та управління факторами, що впливають на міжнародний туризм, є ключовими аспектами для досягнення його сталого та гармонійного розвитку.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В ТУРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

2.1. Основні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці

Міжнародний туризм відіграє значну роль в економічному розвитку націй, сприяючи надходженню іноземної валюти, створенню робочих місць і соціально-культурному обміну.

Турецька Республіка, розташована на перехресті Європи та Азії, має різноманітні історичні, культурні та природні пам'ятки, які щорічно приваблюють мільйони міжнародних туристів. З 2021 року Туреччина є четвертою найбільш відвідуваною країною у світі [26].

Успішний розвиток туризму в країні суттєво впливає на ключові сектори національної економіки, створюючи широкі можливості для працевлаштування завдяки створенню нових ролей і збільшенню рекреаційної та туристичної інфраструктури країни. Узгоджені зусилля турецького уряду та приватних підприємств неухильно спрямовані на розвиток туризму, що призвело до постійного зростання туристичної активності, темпи зростання якого зараз є одними з найвищих у світі. Проте економічні кризи та спади помітно впливають на розвиток галузі: знецінення національної валюти та високий рівень інфляції помітно зменшують доходи від внутрішнього туризму, водночас дещо збільшуючи доходи від іноземних туристів, які вважають вигідні обмінні курси ослабленої турецької ліри привабливими.

Розглянемо основні фактори впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці:

1. Стратегічне географічне розташування Туреччини є важливим фактором для залучення іноземних туристів. Близькість до основних туристичних регіонів сприяє зручному подорожуванню та підвищує його

привабливість як туристичного напрямку. Туреччина, розташована в західній частині Азії, межує з Вірменією, Грузією та Іраном на сході, Іраком і Сирією на південному сході, Грецією на заході та Болгарією на північному заході. Її вирізняє близькість до чотирьох морів: Чорного, Середземного, Егейського та Мармурового. Примітно, що Туреччина розташована на двох континентах, що робить її однією з небагатьох країн з таким унікальним географічним положенням. Оскільки Туреччина є членом НАТО, ОЕСР, G-20, ОБСЄ, СОТ, серед іншого, геополітичне розташування Туреччини на перехресті Європи та Азії глибоко формує її історію, соціальну структуру та міжнародну стратегію [277].

Наразі членство Туреччини в НАТО включає розміщення американських військових баз, що надає їй стратегічного значення. Розташована на стику Європи та Азії, Туреччина контролює важливі транспортні та торговельні шляхи. Крім того, географічне положення Туреччини надає їй право виходу в Чорне море. Туреччина має спільні кордони з сімома сусідніми країнами, хоча не всі взаємодії є дружніми. Відносини з Вірменією залишаються напруженими, насамперед через історичні образи, пов'язані з геноцидом вірмен 1915-1918 років [28]. Подібним чином зберігається напруженість у стосунках з Грецією, що пояснюється територіальними суперечками щодо Кіпру, релігійною нетерпимістю та історичною ворожнечею. Крім того, партнерство Туреччини з США ускладнило її відносини з Іраном, а проблеми навколо курдської проблеми впливають на її зв'язки з Іраком [29].

По суті, геополітичне положення Туреччини впливає на її взаємодію з сусідніми країнами та формує її роль на міжнародній арені.

Туризм у Туреччині ,в основному, зосереджений на різноманітних історичних місцях, а також на морських курортах уздовж узбережжя Егейського та Середземного морів. Туреччина також стала популярним місцем для культури , спа та охорони здоров'я.

На піку свого розвитку у липні 2023 року Туреччина привабила близько 7,15 мільйона іноземних туристів за місяць, загальна кількість коливалася

між приблизно 41 мільйоном у 2015 році та приблизно 56 мільйонами у 2019 році (рис. 2.1).

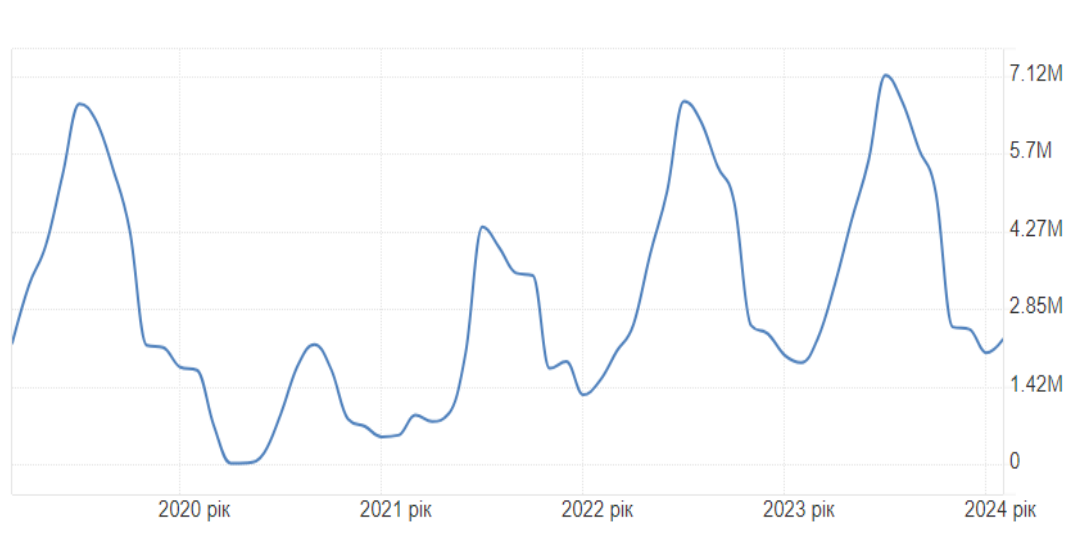

Рис. 2.1. Кількість туристів, які відвідують Туреччину, 2020-2023 рр., осіб
Джерело: складено автором за матеріалами [30]

Кількість іноземців, які відвідали Туреччину, зросла на 22,7% порівняно з минулим роком до 2,3 мільйона в лютому 2024 року, що є найвищим показником за десять місяців, і після зростання на 2,1% у січні. Найбільше зросли прибулі з Ірану (101,4% до 226,1 тис.), Німеччини (26,9% до 187,9 тис.), Болгарії (21,2% до 182,9 тис.). Водночас зменшилася кількість прибулих з Ізраїлю (-86,1% до 4,9 тис.), Судану (-38,1% до 2,2 тис.), ПАР (-12,5% до 2,3 тис.). За перші два місяці року кількість туристів зросла на 12% до 4,3 млн [31].

2. Туреччина може похвалитися багатою культурною та історичною спадщиною, яка охоплює стародавні цивілізації, археологічні пам'ятки та архітектурні чудеса. Наявність відомих пам'яток, таких як собор Святої Софії, Ефес і Памуккале, приваблює любителів історії та культурних туристів з усього світу. Збереження та популяризація цієї культурної спадщини значною мірою сприяє привабливості Туреччини як туристичного напрямку.

Оскільки країна розташована між Південно-Східною Європою та Західною Азією, на багато її туристичних визначних пам'яток впливають як Захід, так і Схід. Це стосується Стамбула – найпопулярнішого місця в Туреччині для іноземних відвідувачів – райони якого розділені протокою Босфор і розташовані по всій Європі та Азії. Природа та ландшафти Туреччини є іншими основними рушійними силами туризму в цій трансконтинентальній країні. У 2021 році загальний внесок подорожей і туризму у ВВП Туреччини склав понад 525 мільярдів турецьких лір. Хоча ця цифра значно зросла порівняно з першим роком пандемії коронавірусу (COVID-19), вона не наздогнала рівень до пандемії. Подібним чином внесок подорожей і туризму в зайнятість у Туреччині лише частково відновився у 2021 році, причому цей сектор створив, прямо чи опосередковано, близько 2,4 мільйона робочих місць [32].

У той час як пандемія коронавірусу (COVID-19) сильно вдарила по подорожах і туризму в цій середземноморській країні, з 2021 року цей сектор зазнав ознак відновлення. Кількість міжнародних туристичних прибуттів до Туреччини в 2022 році склала майже 44,6 мільйона. Крім того, середні туристичні витрати на душу населення з-за кордону в Туреччині поступово збільшувалися з 2018 року, досягнувши піку понад тисячу доларів США в 2021 році. Однак середні туристичні витрати в 2022 році скоротилися до 905 доларів США [32, 45].

Незважаючи на те, що Стамбул не є столицею Туреччини, він є найбільшим містом країни. Тут знаходяться деякі з найвідоміших пам'яток Туреччини, зокрема Галатська вежа, а також Стамбульські археологічні музеї та Музей турецького та ісламського мистецтва, які були одними з найбільш відвідуваних музеїв Стамбула у 2023 році. Такі пам'ятки складають основу туристичний сектор міста, завдяки чому Стамбул став одним із провідних міст світу за кількістю культурних пам'яток станом на червень 2021 року. Окрім багатой культурної пропозиції, місто також приваблює мандрівників, оскільки це менш дорогий вибір, ніж інші гамірні європейські міста. пункти

призначення. Станом на березень 2022 року Стамбул був одним із найдоступніших міст Європи для туристичного туризму [32].

3. Розвиток туристичної інфраструктури та доступності має важливе значення для залучення та розміщення міжнародних туристів. Туреччина зробила значні інвестиції в транспортні мережі, включаючи аеропорти, автомагістралі та системи громадського транспорту, покращуючи сполучення та доступність туристичних місць. Крім того, доступність варіантів розміщення, починаючи від бюджетних готелів і закінчуючи розкішними курортами, задовольняє різноманітні потреби іноземних відвідувачів, що ще більше сприяє розвитку туризму.

Протягом першої половини 2023 року спостерігалось помітне зростання активності круїзних суден: кількість круїзних суден, які причалили до портів, зросла на 32% (420 причалів), а кількість круїзних пасажирів – на 107% (31 057 пасажирів) порівняно з аналогічним періодом минулого року. Найбільша кількість причалів круїзних лайнерів у Кушадаси, 191 судно та 258 719 відвідувачів, за ним слідує Galataport у Стамбулі, який прийняв 115 760 відвідувачів та 72 круїзи [26].

Туреччина стала одним із провідних напрямків круїзного туризму завдяки значним інвестиціям за останні роки, залучивши понад 483 000 відвідувачів у круїзи в першій половині 2023 року згідно з даними Міністерства транспорту та інфраструктури.

У березні 2023 року міжнародний аеропорт Дубая став найзавантаженішим аеропортом у світі для міжнародних пасажирів, за ним іде лондонський Хітроу. Аеропорт Стамбула, який у 2015 році посів 10 місце, закріпив третє місце зі значним збільшенням пасажиропотоку [31].

За перше півріччя 2023 року кількість пасажирів, які прибули до аеропортів Туреччини, зросла на 25,4% порівняно з тим же періодом 2022 року і склала 95,5 мільйонів пасажирів. Аеропорти Стамбула зросли на 28%, прийнявши 52,7 мільйона пасажирів із січня по червень.

4. Урядова політика та ініціативи відіграють вирішальну роль у формуванні розвитку та конкурентоспроможності індустрії туризму. Туреччина запровадила різні рішення, спрямовані на сприяння розвитку туризму, включаючи спрощення візового режиму, рекламні кампанії та стимули для інвестицій у туристичний сектор.

Так, Туреччина вжила заходів щодо спрощення візового режиму, щоб спростити процес в'їзду для міжнародних туристів (Додаток А). Запровадження послуг електронної візи та можливостей отримання візи після прибуття спростило візові процедури, зробивши мандрівникам легше та зручніше відвідувати країну. Зменшуючи бюрократичні бар'єри, Туреччина підвищує свою привабливість для туристів.

Уряд Туреччини інвестує в широкі маркетингові кампанії для просування своїх туристичних пропозицій у світовому масштабі. Завдяки цільовій рекламі, кампаніям у соціальних мережах та участі в міжнародних туристичних ярмарках і виставках Туреччина демонструє свою культурну спадщину, природну красу та гостинність потенційним туристам у всьому світі.

Щоб стимулювати розвиток туристичної інфраструктури та покращити враження від відвідувачів, уряд Туреччини пропонує різні стимули для інвестицій у туристичний сектор. Ці стимули можуть включати податкові пільги, фінансові субсидії, гранти на землю або підтримку інфраструктурних проектів, таких як готелі, курорти, транспортні мережі та рекреаційні заклади.

5. Індустрія туризму чутлива до різних зовнішніх факторів, включаючи геополітичну напруженість, стихійні лиха та кризи в галузі охорони здоров'я. Здатність Туреччини ефективно управляти кризами та реагувати на них впливає на її стійкість як туристичного напрямку.

Реалізація стратегій управління кризою, таких як оцінка ризиків, готовність до надзвичайних ситуацій і протоколи зв'язку, має важливе

значення для мінімізації перебоїв у туристичній діяльності та підтримки довіри відвідувачів.

Так, повномасштабне російське вторгнення в Україну, мало глибокий вплив на туристичні потоки до Туреччини та підкреслило взаємозв'язок між геополітичними подіями та міжнародним туризмом. Оскільки проти росії накладено санкції, обмеження на подорожі та дипломатична напруженість змінили моделі подорожей, що призвело до значних змін у кількості туристів, які прибувають до Туреччини [47].

Одним із найпомітніших наслідків війни в Україні для туристичного ринку Туреччини є сплеск прибуття російських туристів до Туреччини. Маючи обмежений доступ до європейських напрямків через санкції та напружені відносини, росіяни все частіше обирають Туреччину як місце для подорожей [43].

Простота подорожі до Туреччини в поєднанні з її близькістю та доступністю робить її привабливою альтернативою для російських туристів, які шукають варіанти відпочинку в умовах геополітичної невизначеності. Як свідчать дані, прибуття російських туристів до Туреччини неухильно зростало в останні роки, досягнувши понад 6 мільйонів у 2023 році, перевищивши довоєнний рівень (рис. 2.2., таблиця 2.1).

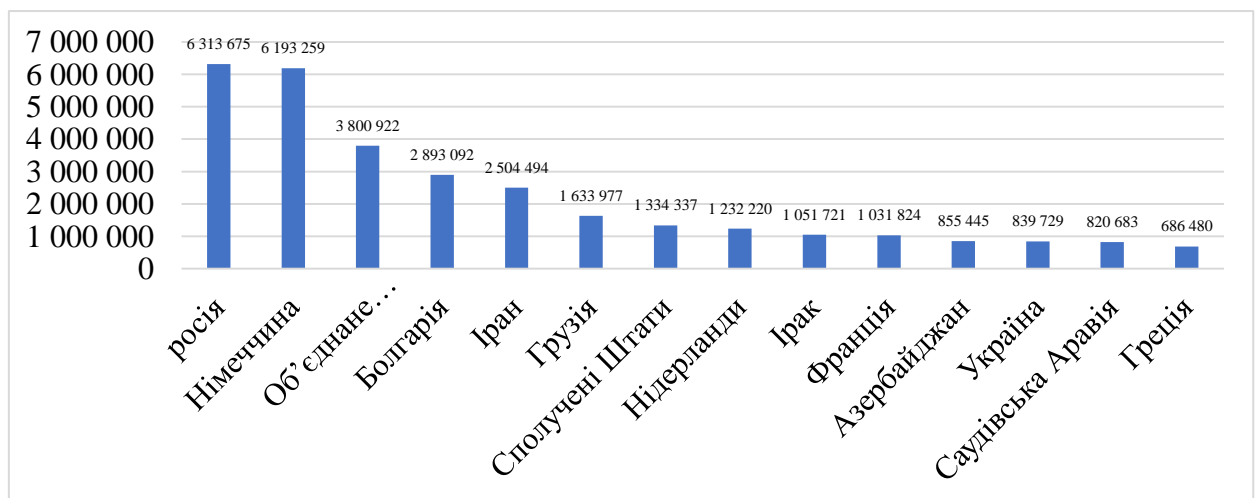

Рис. 2.2. Кількість іноземних туристів в Туреччині у 2023 році у розрізі країн, осіб

Джерело: складено автором за матеріалами [33]

Крім того, із загостренням напруженості та порушенням маршрутів подорожей стратегічне розташування Туреччини на перехресті Європи, Азії та Близького Сходу стає дедалі важливішим. Туристи з сусідніх країн, таких як Іран, Ірак і Грузія, можуть вибрати подорож через Туреччину, щоб отримати доступ до міжнародних напрямків.

Коливання кількості туристів із таких країн, як Іран, Ірак і Саудівська Аравія, які зазнали політичних заворушень і дипломатичної напруги, відображають вплив геополітичних факторів на туризм (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Прибуття туристів до Туреччини з різних країн світу у період з 2018 по 2023 рік

Країна	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
росія	5 964 631	7 017 657	2 128 758	4 694 422	5 232 611	6 313 675
Німеччина	4 512 360	5 027 472	1 118 932	3 085 215	5 679 194	6 193 259
Об'єднане Королівство	2 254 871	2 562 064	820 709	392 746	3 370 739	3 800 922
Болгарія	2 386 885	2 713 464	1 242 961	1 402 795	2 882 512	2 893 092
Іран	2 001 744	2 102 890	385 762	9 618	2 331 076	2 504 494
Грузія	2 069 392	1 995 254	410 501	291 852	1 514 813	1 633 977
США	448 327	578 074	148 937	371 759	1 013 478	1 334 337
Нідерланди	1 013 642	1 117 290	271 526	645 601	1 244 756	1 232 220
Ірак	1 172 896	1 374 896	387 587	836 624	1 208 895	1 051 721
Франція	731 379	875 957	311 708	621 493	986 090	1 031 824
Азербайджан	858 506	901 723	236 797	470 618	683 834	855 445
Україна	1 386 934	1 547 996	997 652	2 060 008	675 467	839 729
Саудівська Аравія	747 233	564 816	67 490	10 083	497 914	820 683
Греція	686 891	836 882	136 305	157 723	569 795	686 480

Джерело: складено автором за матеріалами [33; 46]

6. Медичний туризм також відіграє важливу роль у формуванні міжнародного туризму у Турецькій Республіці. Одним із головних факторів розвитку медичного туризму в Туреччині є його економічний вплив. Приплив медичних туристів значною мірою сприяє надходженню іноземної валюти в країну, створенню робочих місць і прибутку для закладів охорони здоров'я.

Доходи, отримані від медичних послуг, розміщення, транспорту та допоміжних послуг, зміцнюють національну економіку та підтримують місцевий бізнес. Значне збільшення доходів від оздоровчого туризму відображає зростаючу репутацію Туреччини як бажаного місця для лікування.

Репутація країни, яка пропонує високоякісні медичні послуги за конкурентоспроможними цінами, приваблює пацієнтів із різних регіонів, які шукають лікування з різними захворюваннями. Позитивний досвід медичних туристів служить відгуками, що ще більше посилює міжнародне визнання Туреччини як надійного та авторитетного місця для надання медичної допомоги [34].

Розвиток медичного туризму потребує інвестицій в медичну інфраструктуру, засоби та послуги. Туреччина досягла значних успіхів у секторі охорони здоров'я, завдяки сучасним лікарням, клінікам і спеціалізованим медичним центрам, які задовольняють потреби міжнародних пацієнтів. Ці інвестиції не тільки підвищують якість медичних послуг, але й сприяють розвитку загальної туристичної інфраструктури, роблячи Туреччину більш привабливим напрямком для медичних туристів [35].

Поява медичного туризму доповнює традиційні туристичні пропозиції Туреччини, диверсифікуючи її туристичне портфоліо. У той час як історичні та культурні пам'ятки продовжують приваблювати туристів, доступність медичних послуг розширює спектр вражень, доступних відвідувачам. Медичні туристи часто поєднують лікування з відпочинком, досліджуючи туристичні напрямки та залучаючись до культурного досвіду під час свого перебування.

У першому кварталі 2023 року Туреччина прийняла 411 490 осіб, які звернулися за медичними послугами, а дохід від оздоровчого туризму досяг 454 мільйонів доларів США. У 2022 році загалом 1 258 382 особи отримали медичні послуги, що принесло 2,12 мільярда доларів США доходу порівняно з 670 730 особами та 1,73 мільярда доларів США у 2021 році [31].

У 2022 році в оздоровчому туризмі в Стамбулі кількість туристів зросла на 88%, а дохід від послуг охорони здоров'я – на 23% порівняно з 2021 роком, що відображає значні тенденції зростання на ринку туризму.

У таблиці 2.2. розглянемо ключові економічні показники, пов'язані з факторами, згаданими вище, що свідчить про їхній вплив на міжнародний туризм у Туреччині.

Таблиця 2.2

Економічні показники, що впливають на міжнародний туризм у
Туреччині, 2020-2023 рр.

Рік	Зростання ВВП (%)	Рівень інфляції (%)	Обмінний курс на 1 січня (TRY/USD)	Індекс політичної стабільності	Інвестиції в інфраструктуру (млрд. дол. США)
2020	-3.1	14.6	7.02	-0,95	8.5
2021	11.0	19.6	8.49	-0,88	9.2
2022	5.6	64.3	13.48	-0,81	9.7
2023	3.0	55.2	18.63	-0,77	10.3

Джерело: складено автором за матеріалами [26; 31; 36].

Різке зростання ВВП у 2021 році (11,0%) відповідало значному збільшенню кількості прибуттів туристів (24,7 мільйона), що підкреслює позитивний вплив економічного відновлення після пандемії на туризм.

Висока інфляція та знецінення валюти можуть зробити Туреччину більш доступним місцем для іноземних туристів, адже незважаючи на високі темпи інфляції у 2022 році (64,3%), збільшення кількості туристів свідчить про те, що сприятливий обмінний курс зробив Туреччину привабливим напрямком.

Поступове покращення індексу політичної стабільності сприяє постійному збільшенню прибуття туристів, оскільки сприйняття рівня безпеки покращується.

Постійні інвестиції в інфраструктуру, які зросли з 8,5 мільярдів доларів США у 2020 році до 10,3 мільярдів доларів США у 2023 році також сприяють

збільшенню кількості туристів і відповідно збільшенню доходів від культурних об'єктів.

Крім цього, міжнародний туристичний потік визначається факторами попиту в країнах походження та факторами пропозиції в країнах призначення. Дохід, вільний час, вартість подорожі, відносна ціна напрямків, відносний обмінний курс і маркетинг є важливими факторами попиту на міжнародний туризм.

Фактори пропозиції включають доступність місця призначення, привабливість, туристичну інфраструктуру та зручності, розміщення, якість послуг, цінову конкурентоспроможність, загальну привабливість та імідж місця призначення, спеціальні події, а катастрофи та кризи в туристичних напрямках є визначальними факторами, які впливають на міжнародний туристичний потік [37, 48].

Таким чином, розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці значною мірою залежить від її географічного розташування, багатой культурної спадщини та сприятливих кліматичних умов. Сучасна інфраструктура, політика уряду щодо розвитку туристичної галузі та висока якість туристичних послуг також відіграють важливу роль у привабленні туристів з усього світу. Ці фактори разом забезпечують стабільний ріст туристичного сектора та сприяють економічному розвитку країни.

2.2. Особливості міжнародного туризму в Турецькій Республіці

Міжнародний туризм відіграє вирішальну роль в економічному розвитку націй, роблячи значний внесок у отримання прибутку, створення робочих місць і культурний обмін. Турецька Республіка виділяється як визначне місце призначення, відоме своєю багатою історією, культурною спадщиною та природною красою. Протягом багатьох років у Туреччині спостерігається постійне зростання кількості міжнародних туристів, що сприяло

різноманітним факторам, таким як стратегічні маркетингові кампанії, покращена інфраструктура та різноманітні пропозиції для мандрівників.

Згідно з даними Міністерства культури та туризму [32], у 2019 році кількість міжнародних туристичних прибуттів до Туреччини досягла 51,75 мільйона, що на 41% більше, ніж у попередньому році. Ця висхідна тенденція демонструє зростаючу привабливість Туреччини як туристичного напрямку на світовій арені.

Одним із прикладів того, як Туреччина намагається залучити іноземних туристів, є її зосередженість на культурному та історичному туризмі. Країна може похвалитися багатством археологічних пам'яток, стародавніх руїн і об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, включаючи Ефес, Памуккале та Каппадокію. Ці визначні пам'ятки щороку приваблюють мільйони відвідувачів, що значно збільшує дохід Туреччини від туризму. Наприклад, у 2023 році на культурний та історичний туризм припадало приблизно 30% загальних туристичних витрат у Туреччині, що становило 12,5 мільярда доларів США [32].

Іншою рушійною силою розвитку міжнародного туризму в Туреччині є її інвестиції в практики сталого туризму. Усвідомлюючи важливість збереження своїх природних ресурсів і культурної спадщини, Туреччина реалізувала різні ініціативи для сприяння сталому туризму.

Одним із яскравих прикладів є створення екологічно чистих готелів і туроператорів, які обслуговують екологічно свідомих мандрівників. У результаті екотуризм став популярним: у 2023 році кількість туристів, які відвідують національні парки та заповідники Туреччини, зросла на 17% відносно 2022 року [32].

Отже, туризм у Туреччині пережив значне зростання, що частково пояснюється впровадженням державних програм і різноманітних політичних заходів, спрямованих на сприяння розвитку галузі. Законодавчі положення, що пропонують пільгові умови для туристичних підприємств, державні субсидії та доступ до довгострокових кредитів із низькими відсотками,

стимулювали інвестиції та зменшували операційні витрати. Крім того, створення вільних економічних зон стимулювало інвестиції в туристичну інфраструктуру та послуги.

Трансформація економіки Туреччини, включаючи зусилля з приватизації та сприятливу податкову та експортно-імпортну політику, сприяли економічному розвитку, причому туризм відіграє ключову роль у структурі ВВП країни.

Рисунок 2.3. вказує на коливання як кількості туристів, так і доходів від туризму, що, у свою чергу, впливає на відсотковий внесок туризму у ВВП Туреччини за останнє десятиліття (з 2011-до 2021 рр.).

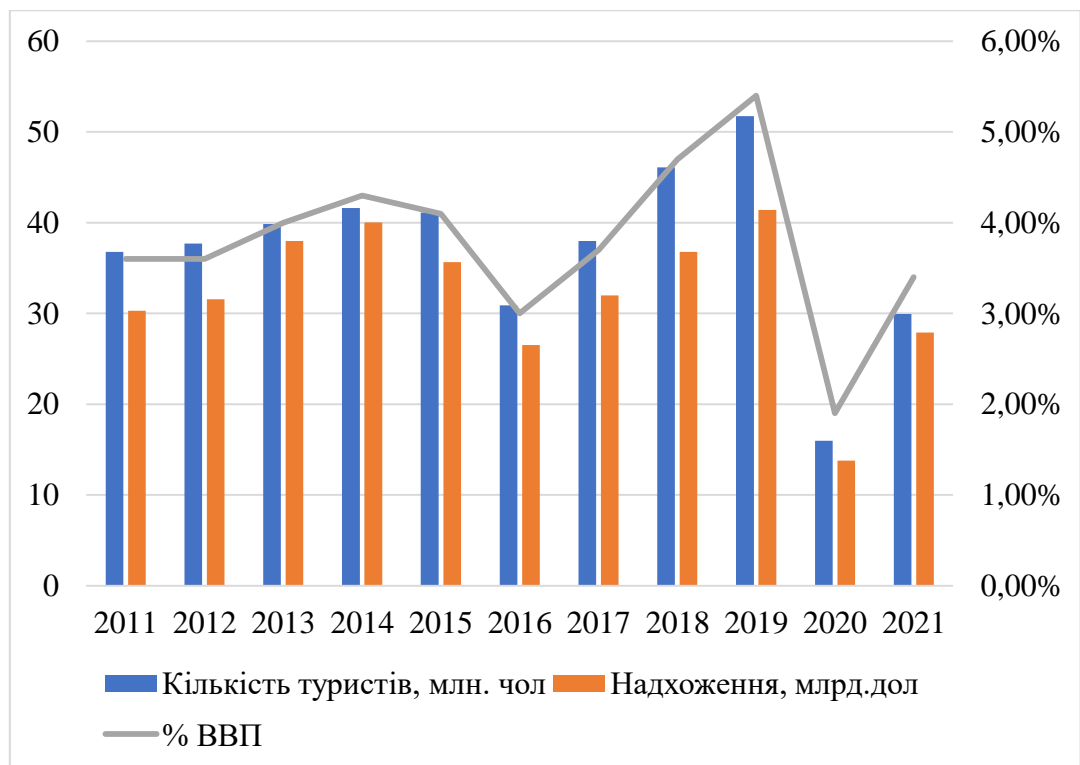

Рис. 2.3. Динаміка туризму та його вплив на ВВП Туреччини

Джерело: складено автором за матеріалами [33]

У 2019 році Туреччина пережила пік туризму, коли 51,75 мільйона туристів принесли 41,42 мільярда доларів США, що становить 5,40% ВВП. Це підкреслює значну роль, яку відіграв туризм у економічному зростанні в той період.

Однак у 2020 році туристичний сектор зіткнувся з проблемами через пандемію COVID-19, що призвело до різкого скорочення як кількості туристів, так і доходів від туризму. Таким чином, внесок туризму у ВВП знизився до 1,90%, що відображає негативний вплив пандемії на економіку.

Крім того, незважаючи на коливання кількості туристів і доходів від туризму протягом багатьох років, загальна тенденція показує позитивний зв'язок між туризмом і ВВП. Зі збільшенням кількості туристів і доходів від туризму зріс і відсотковий внесок туризму у ВВП Туреччини, що підкреслює важливість туристичного сектора як рушія економічного зростання.

Важливу роль у розвитку міжнародного туризму та формуванні економіки Туреччини загалом відіграють експорт та імпорт туристичних послуг країни. Згідно з рис. 2.4., ми бачимо, що в період з 2013 до 2015 р. показник експорту туристичних послуг країни тримався приблизно на одному рівні та коливався у межах 28 млн дол. США. У той час, як у 2016 році показник зазнав різкого спаду та дорівнювався 19,113 млн дол. США. У наступному – 2017 році, показник знов почав стрімко зростати, і вже в 2019 році він становив 34,305 млн дол. США. У 2020 році експорт туристичних послуг Туреччини суттєво зменшився до 13,33 млн дол. США, причиною чого послуговував негативний вплив COVID-19 на туристичний сектор країни. Незважаючи на це, у період з 2021 до 2022 р. експорт туристичних послуг країни знов почав збільшуватися, та, як наслідок, вже у 2022 році він становив 41,176 млн дол. США. Тенденція зростання показника експорту туристичних послуг Туреччини може свідчити про розвиток туристичного сектору та підтримку високої конкурентоспроможності країни за даним показником.

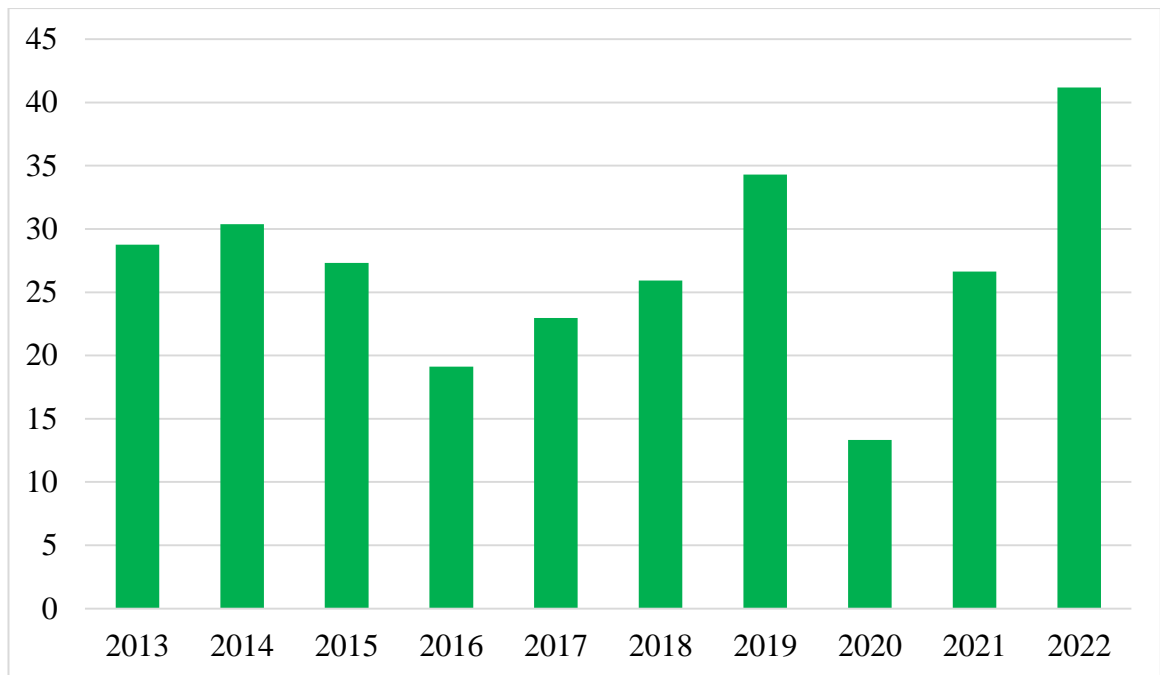

Рис. 2.4. Експорт туристичних послуг Туреччини у 2013-2022 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [38].

Що ж стосується імпорту туристичних послуг Туреччини, то, згідно з рис. 2.5., у період з 2013 до 2015 року, даний показник зазнавав стабільного зростання, але, починаючи з 2015 року, пішов на спад та вже у 2016 році становив 4,783 млн дол. США. У період з 2016 до 2019 року показник коливався у межах 4,6 млн дол. США, а вже у 2020 році імпорт туристичних послуг Туреччини зазнав колосального зменшення та становив лише 1,04 млн дол. США. У період з 2021 до 2022 року даний показник знов почав різко зростати та вже у 2022 році він дорівнював 4,053 млн дол. США. Такі значні коливання в імпорті туристичних послуг Туреччини мають негативний вплив як на економічний, так і на туристичний сектори країни, але, враховуючи останні позитивні тенденції до зростання даного показника, слід зазначити, що у найближчому майбутньому в Туреччини є певна перспектива для його стабілізації.

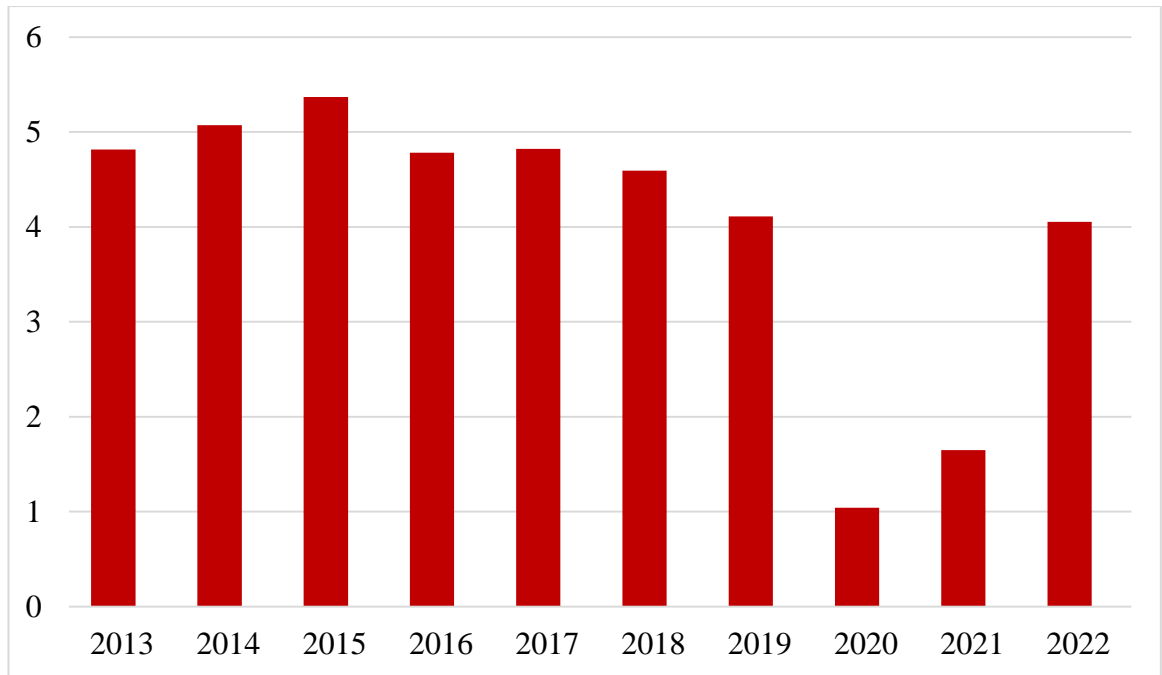

Рис. 2.5. Імпорт туристичних послуг Туреччини у 2013-2022 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [39].

Ще одним доказом того, що туристичний сектор Туреччини має великий вплив на економічний розвиток країни може слугувати такий показник як частка туристичних послуг в загальному експорті послуг країни. З даних рис. 2.6 ми можемо побачити, що найбільшу частку в загальному експорті послуг складає саме туристичний сектор, тобто, туристичні послуги, що надаються країною. Вона дорівнює майже 50% (45,81%) від загальних 100% усього експорту послуг Туреччини. Виходячи з цього, можемо зробити певний висновок, що саме туристичний сектор є одним із основних джерел фінансових надходжень країни. Друге місце за обсягом частки в загальному експорті послуг Турецької Республіки займають транспортні послуги (40,82%). Третє місце посідають «Інші комерційні послуги країни», до складу яких входять: персональні, культурні та рекреаційні послуги; комп'ютерні та інформаційні послуги; фінансові послуги та інші. Найменшу частку частку в загальному експорті послуг займають послуги, що пов'язані з товарами (2, 36%).

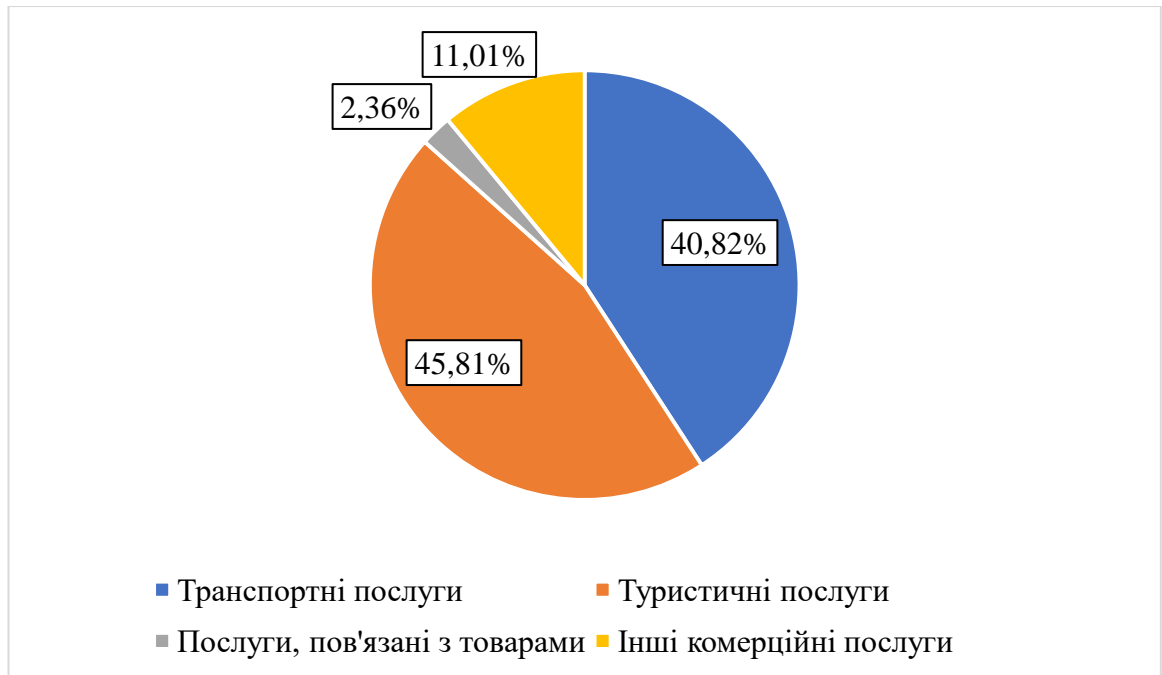

Рис. 2.6. Структура експорту послуг Туреччини у 2022 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [40].

Інфраструктурна та кадрова політика також сприяли підвищенню якості туристичних послуг і залученню більших туристичних потоків, посилюючи конкурентоспроможність Туреччини на світовому ринку туризму.

Стратегічні маркетингові ініціативи успішно позиціонували Туреччину як головний туристичний напрямок, що призвело до сплеску в'їзного туризму та збільшення надходження іноземної валюти. Запровадження програми стратегічного розвитку туризму спрямоване на подальше залучення інвестицій, зміцнення державної інфраструктури та пом'якшення сезонності через популяризацію сучасного медичного туризму.

Незважаючи на ці позитивні зміни, такі проблеми, як зростання цін на готелі та інфляція, вплинули на туризм у Туреччині. Зростання цін на готелі у 2023 році в поєднанні з високими рівнями інфляції, що перевищують 50%, зробили країну відносно дорожчою для туристів порівняно з іншими середземноморськими напрямками. Проте політика уряду в галузі туризму залишається зосередженою на зростанні та вирішенні проблем сезонності.

2.3. Перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині

Туреччина з її багатою культурною спадщиною, різноманітними ландшафтами та стратегічним розташуванням має величезний потенціал для подальшого розвитку та розширення свого туристичного ринку.

На туристичному ринку Туреччини традиційно домінував пляжний і курортний туризм, особливо вздовж узбережжя Середземного та Егейського морів. Однак все ще існує значний потенціал для диверсифікації шляхом залучення до нішевих ринків, таких як культурний туризм, пригодницький туризм та екологічний туризм. Незважаючи на те, що Туреччина може похвалитися великою кількістю об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, багато з цих історичних пам'яток залишаються недостатньо використаними для туристичних цілей. Завдяки стратегічному плануванню, інвестиціям в інфраструктуру та ініціативам сталого розвитку ці об'єкти ЮНЕСКО можна перетворити на нові туристичні напрямки, пропонуючи відвідувачам уявлення про багату культурну спадщину Туреччини та сприяючи розвитку економіки країни. Інвестуючи в інфраструктуру для підтримки пригодницького та екологічного туризму, такого як походи, спостереження за дикою природою та ініціативи сталого туризму, Туреччина може залучити більш різноманітне коло туристів [41].

Переслідуючи амбітні цілі в галузі туризму, Турецька Республіка прагне прийняти 90 мільйонів туристів і отримати 100 мільярдів доларів доходу до 2028 року [32]. Для досягнення цих цілей Міністерство культури і туризму реалізувала ініціативи щодо зняття обмежень для сезонних курортів, дозволивши їм працювати цілий рік. Цей стратегічний крок сприяв збільшенню середньодобового доходу та підтримав траєкторію зростання туризму в країні.

Аналізуючи перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині, на наш погляд, варто провести тренд-аналіз для визначення експорту та імпорту туристичних послуг даної країни у середньостроковій перспективі.

Завдяки проведенню тренд-аналізу (рис. 2.7.), можемо сказати, що є певна тенденція до збільшення експорту туристичних послуг Турецької Республіки, але, згідно з результатом цього аналізу, вірогідність даного прогнозу становить лише 35,68%. Незважаючи на це, слід зазначити, що певна тенденція до зростання показника експорту туристичних послуг Туреччини все одно є присутньою, адже лише за один рік (з 2021 до 2022р.) значення даного показника зросло в 1,5 рази і показник 2022 року став рекордним за досліджуваний період, що є дуже гарним фактором у майбутній перспективі його розвитку. Якщо такі темпи зростання даного показника продовжаться, то навіть попри малу вірогідність даного прогнозу, у нього є всі шанси на подальше зростання та розвиток.

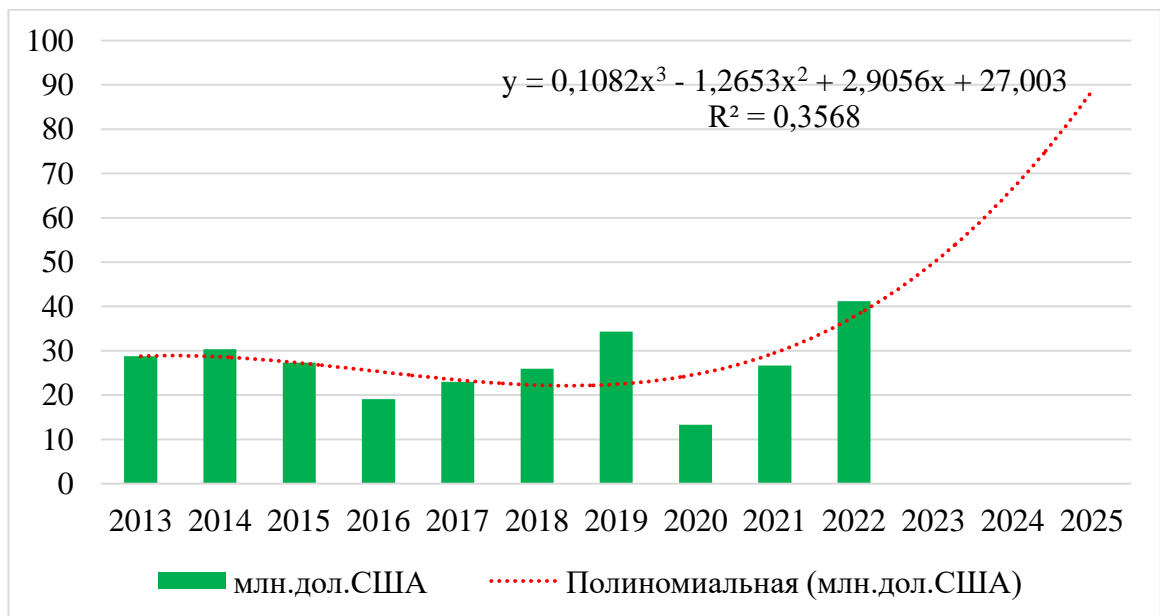

Рис. 2.7. Динаміка експорту туристичних послуг Туреччини у 2013-2022 рр. та прогноз до 2025 р., млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [38].

Що ж стосується імпорту туристичних послуг Туреччини, згідно з прогнозом, показник має певний тренд на спадання (рис. 2.8.). Вірогідність даного прогнозу становить майже 50% (46,88 %). Починаючи з 2016 року, імпорт туристичних послуг Туреччини почав плавно зменшуватися, а вже у 2020 році через негативний вплив COVID-19, взагалі зазнав свого

найбільшого спаду за останні 9 років (у період з 2016 – до 2022 рр.) та становив лише 1,04 млн.дол. США. Вже у 2022 році показник зазнав стрімкого зростання та досягнув того рівня, який у нього був у 2019 році. Таким чином, зважаючи на все вищесказане, слід зазначити, що, скоріш за все, даний показник у найближчі роки буде тільки зменшуватися.

Отже, у найближчі роки, очікується, що експорт туристичних послуг Туреччини буде продовжувати зростати, він має певну тенденцію до цього. Якщо ж казати стосовно імпорту туристичних послуг Туреччини, то, його перспектива розвитку є доволі неоднозначною, адже є певна вірогідність того, що, скоріш за все, даний показник не буде зазнавати значного зростання, а ,можливо, і взагалі почне знов зазнавати стрімкого спаду. Збільшення експорту туристичних послуг Туреччини сприятиме певному зростанню ВВП країни, підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку, збільшенню доходів населення та зміцненню національної валюти країни. Зростання ж імпорту, у свою чергу, може сприяти зростанню торгового дефіциту країни, витоку капіталу та втрати робочих місць. Саме тому є дуже важливим, щоб ці два показники знаходилися в певному балансі між собою.

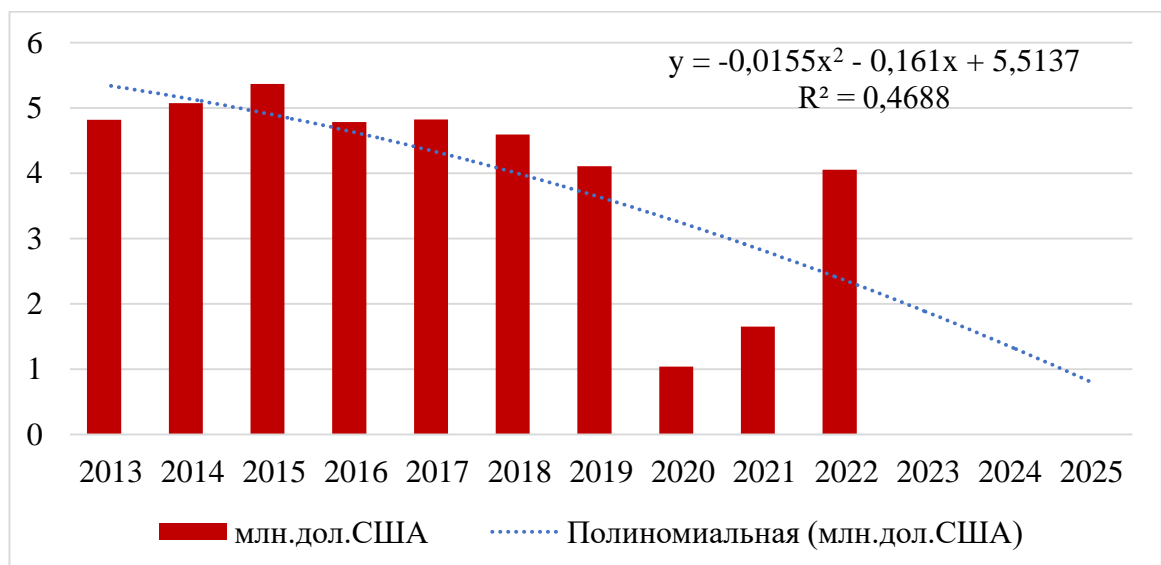

Рис. 2.8. Динаміка імпорту туристичних послуг Туреччини у 2013-2022 рр. та прогноз до 2025 р., млн дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [39].

У сучасну цифрову епоху ефективне використання технологій має першочергове значення для охоплення ширшої аудиторії та покращення загального туристичного досвіду. Туреччина може скористатися стратегіями цифрового маркетингу, включаючи кампанії в соціальних мережах, віртуальні тури та платформи онлайн-бронювання, щоб продемонструвати свої туристичні пропозиції та залучити потенційних мандрівників у всьому світі. Використовуючи аналітику даних і персоналізовані маркетингові методи, Туреччина може пристосувати свої рекламні зусилля до конкретних демографічних і ринкових сегментів, таким чином максимізуючи свій охоплення та вплив [29].

Останні дослідження вказують на значне зростання онлайн-бронювань подорожей і цифрових взаємодій із контентом, пов'язаним із туризмом, підкреслюючи зростаючу важливість цифрових платформ у формуванні рішень щодо подорожей.

Із зростанням глобальної обізнаності щодо збереження навколишнього середовища та сталого розвитку зростає попит на відповідальний та екологічно чистий туризм. Туреччина має можливість позиціонувати себе як лідера у розвитку сталого туризму, впроваджуючи екологічно свідомі практики, сприяючи екологічно чистим помешканням і підтримуючи туристичні ініціативи на основі громад. Зберігаючи природні середовища існування, мінімізуючи вуглецевий слід і сприяючи збереженню культури, Туреччина може привабити екологічно свідомих мандрівників, зберігаючи свою природну та культурну спадщину для майбутніх поколінь.

Віддалена робота та подорожі, які часто називають «Bleisure», стають все більш популярною тенденцією в Туреччині, що відображає загальні глобальні зміни в культурі роботи та перевагах подорожей. Конвергенція технологій і способів життя дозволила людям поєднувати ділові поїздки з відпочинком, подовжуючи своє перебування в місцях призначення за межі робочих зобов'язань. У контексті Туреччини ця тенденція набрала обертів завдяки кільком факторам.

Інфраструктура Туреччини підтримує віддалену роботу та подорожі. Такі великі міста, як Стамбул, Анкара та Ізмір, пропонують сучасні коворкінги, високошвидкісне підключення до Інтернету та інші зручності, адаптовані до потреб цифрових кочівників і віддалених працівників. Крім того, доступність комфортабельного житла, починаючи від бутик-готелів і закінчуючи апартаментами з обслуговуванням, задовольняє вподобання мандрівників, які шукають продуктивного, але спокійного середовища.

Крім того, турецький уряд визнав потенціал туристичних подорожей у стимулюванні зростання туризму та економічного розвитку. Щоб залучити цей сегмент мандрівників, були запроваджені ініціативи, спрямовані на просування політики, сприятливої для віддаленої роботи, такі як гнучкі візові правила та стимули для цифрових кочівників. Наприклад, Туреччина запустила програму Digital Nomad Visa, що дозволяє віддаленим працівникам і фрілансерам жити і працювати в країні до одного року [32].

Очікується, що тенденція відпочинку продовжить формувати розвиток туризму в Туреччині. У міру того, як все більше професіоналів будуть використовувати віддалену роботу, зростатиме попит на напрямки, які пропонують поєднання можливостей для бізнесу та дозвілля.

Також однією з ключових перспективних напрямів розвитку туризму в Туреччині є медичний туризм. Косметична хірургія, лікування зубів і трансплантація волосся є одними з найбільш затребуваних процедур серед міжнародних пацієнтів, які відвідують Туреччину з медичною метою. Стамбул, зокрема, став центром косметичної хірургії, залучаючи пацієнтів з Європи, Близького Сходу та інших країн [42].

Окрім косметичних процедур, Туреччина все більше отримує визнання за свій досвід у інших галузях медицини, таких як серцево-судинна хірургія, онкологія та лікування безпліддя. Пацієнти, яким потрібна спеціалізована допомога при складних захворюваннях, часто обирають Туреччину через її доступні, але високоякісні медичні послуги та доступ до досвідчених медичних професіоналів.

Доступність медичних процедур у Туреччині є ще одним важливим фактором, що стимулює розвиток медичного туризму. Порівняно з багатьма західними країнами, медичні процедури в Туреччині пропонуються за невелику вартість, що робить її привабливим варіантом для пацієнтів, які шукають співвідношення ціни та якості без шкоди для якості.

Крім того, турецький уряд реалізував різні ініціативи для просування медичного туризму та оптимізації процесу для міжнародних пацієнтів. Ці ініціативи включають спрощення візового режиму, спеціальні центри медичного туризму та програми акредитації для закладів охорони здоров'я.

Отже, основні перспективні напрямки розвитку міжнародного туризму в Туреччині наступні:

1. Екологічні подорожі мають значний потенціал для туристичного ринку Туреччини. Розвиваючи екологічно чисте житло та просуваючи такі види діяльності, як походи, спостереження за птахами та екологічні тури, Туреччина може залучити зростаючий сегмент екологічно свідомих туристів.

2. Цифровий досвід мандрівників – це ще одна перспективна область для розвитку. Завдяки інтеграції передових технологій, таких як доповнена реальність (AR) і віртуальна реальність (VR), Туреччина може запропонувати туристам цікавий досвід перед подорожжю, дозволяючи їм досліджувати напрямки віртуально перед відвідуванням. Крім того, вдосконалення цифрової інфраструктури за допомогою передових мобільних додатків, персоналізованих путівників та інтерактивних карт може значно покращити досвід подорожей. Ці інновації зможуть позиціонувати Туреччину як сучасний, технічно підкований напрямок, приваблюючи туристів, схильних до використання цифрових технологій [44, 49].

3. Розвиток напрямку культурного обміну також є перспективним. Багата культурна спадщина Туреччини, історичні місця, традиційні ремесла та яскраві фестивалі створюють чудові можливості для того, щоб запропонувати туристам цікаві враження. Пропагуючи культурний туризм і

сприяючи взаємодії між відвідувачами та місцевими громадами, Туреччина може створити пропозиції, які відрізнятимуть її від інших напрямків.

4. Завдяки сучасним медичним закладам, кваліфікованим медичним працівникам і конкурентоспроможним цінам Туреччина має хороші можливості стати провідним напрямком для медичних туристів. Розширюючи спектр пропонованих медичних послуг і заохочуючи високу якість і доступність медичної допомоги, Туреччина може залучати пацієнтів з усього світу.

5. Дистанційна робота та подорожі (Bleisure) – нова тенденція, яка поєднує бізнес і відпочинок. Із зростанням віддаленої роботи багато професіоналів шукають місця, де вони могли б ефективно працювати, насолоджуючись дозвіллям. Туреччина може скористатися цією тенденцією, пропонуючи надійну цифрову інфраструктуру, комфортне житло та різноманітні пам'ятки, які підходять як для роботи, так і для відпочинку. Рекламуючи себе як найкраще місце для дистанційної роботи, Туреччина може залучити значну кількість довготривалих відвідувачів, які роблять внесок у місцеву економіку.

Таким чином, перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині є доволі позитивними. Туреччина має хороші можливості для залучення все більшої кількості міжнародних туристів, що обіцяє країні значне зростання та економічні вигоди в найближчі роки.

Висновки до другого розділу

1. До основних факторів впливу на розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці можна віднести: стратегічне розташування країни, багату культурну та історичну спадщину, розвиток туристичної інфраструктури та доступність. Розташування Туреччини одразу на двох континентах робить її однією з небагатьох країн з таким унікальним географічним положенням, що, як наслідок, сприяє зручному

подорожуванню країною та підвищує її привабливість як туристичного напрямку. Крім того, саме завдяки своєму вдалому географічному розташуванню, Туреччина здатна контролювати важливі транспортні та торговельні шляхи, що, як наслідок, впливає на її взаємодію з сусідніми країнами та формує її роль на міжнародній арені. Культурний та історичний туризм відіграють також дуже важливу роль у формуванні та розвитку туристичної сфери Туреччини, країна може похвалитися наявністю великої кількості археологічних пам'яток, стародавніх руїн та об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. У 2023 році на культурний та історичний туризм припадало приблизно 30% загальних туристичних витрат у Туреччині. За останні роки, Туреччина зробила значні інвестиції в розвиток транспортних мереж країни. Лише протягом першої половини 2023 року, спостерігалось помітне зростання кількості круїзних суден, що причалювали до бортів (зросла на 32%, 420 причалів), таким чином, Туреччина стала одним із основних напрямків круїзного туризму за останні роки, залучивши понад 483 тисячі туристів у круїзи в першій половині 2023 року.

2. Турецька Республіка на сьогоднішній день займає лідуючу позицію у сфері міжнародного туризму. Країна має всі необхідні умови для подальшого розвитку в туристичному секторі: сприятливі кліматичні умови, вдале географічне розташування, наявність всесвітньо відомих місць історичного та культурного значення, цінова доступність туристичних послуг тощо. У 2019 році країна досягла значного зростання за показником кількості міжнародних туристичних прибуттів до Туреччини (51,75 мільйон), фінансові надходження від яких склали 41,42 мільярда доларів США, що, на той момент, становило 5,40% ВВП країни. Однак, вже у 2020 році туристичний сектор Туреччини зазнав деяких негативних змін через вплив COVID-19 на економіку країни: внесок туризму у ВВП знизився до 1,90%, експорт туристичних послуг суттєво зменшився до 13,33 млн дол. США, а імпорт туристичних послуг країни становив лише 1,04 млн. дол. США. Незважаючи на це, вже у 2022 році ринок туристичних послуг Туреччини

почав потрохи стабілізуватися, доказом чого може слугувати частка туристичних послуг в загальному експорті послуг країни, яка склала майже 50% (45,81%). Отже на сьогоднішній день у Туреччині знову спостерігається зростання туристичного потоку та збільшення показників туристичного сектору. Країна і досі залишається однією з найвідвідуваніших країн світу.

3. Туреччина, враховуючи, власну культурну, історичну, географічну та економічну цінність для міжнародного туризму в цілому, має великий потенціал та багато перспектив для подальшого розвитку та розширення свого туристичного ринку. Основними напрямками в цьому можуть слугувати: становлення надійної цифрової інфраструктури та забезпечення комфортних умов для проживання людей, що працюють дистанційно (таким чином країна може залучити значну кількість довготривалих відвідувачів, які, у свою чергу, зроблять значний внесок у місцеву економіку); розроблення та розвиток екологічних подорожей та турів (як наслідок, країна зможе залучити зростаючий сегмент екологічно свідомих туристів); інтеграції передових технологій, таких як доповнена реальність (AR) і віртуальна реальність (VR) (впровадження даних інновацій буде позиціонувати країну як сучасний та технічно розвинений напрямок, приваблюючи туристів, схильних до використання цифрових технологій); розвиток напрямку культурного обміну країни допоможе створити такі пропозиції, які відрізнятимуть її від інших країн; розширення спектру пропонованих медичних послуг країни та доступність медичної допомоги, допоможе країні у залучанні пацієнтів з усього світу.

ВИСНОВКИ

1. Міжнародний туризм включає взаємовідносини між туристами та постачальниками туристичних продуктів і послуг, що виникають під час споживання цих продуктів за межами країни постійного проживання туриста протягом періоду, що не перевищує одного року. Основна характеристика міжнародного туризму полягає в перетині національних кордонів для відпочинку, культурного пізнання, оздоровлення, навчання, бізнесу або інших цілей. Існують різні типи міжнародного туризму, що класифікуються за певними ознаками та характеристиками, включаючи рекреаційно-розважальний, лікувально-оздоровчий, освітній та культурний туризм. Кожен з цих типів має свої унікальні риси та способи використання. Усвідомлення сутності та видів міжнародного туризму сприяє розробці стратегій та політик, орієнтованих на збереження культурної спадщини, сталий розвиток і підвищення якості туристичних послуг.

2. Розвиток міжнародного туризму підпадає під вплив численних факторів, серед яких основні – це економічні, географічні, кліматичні, культурно-історичні, соціальні, політичні та технологічні аспекти. Всі ці фактори можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на туристичний сектор, але їх врахування є критично важливим для сприяння розвитку міжнародного туризму в країні. Міжнародний туризм відіграє значну роль у стимулюванні культурного обміну, економічного зростання та зближенні народів. Він не лише сприяє розвитку туристичної галузі, але й сприяє створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та збереженню культурної спадщини країни. Отже, розуміння і управління факторами, що впливають на міжнародний туризм, є ключовими для досягнення його сталого та гармонійного розвитку.

3. Міжнародний туризм є важливим фактором економічного розвитку націй, що сприяє залученню іноземної валюти, створенню робочих місць та соціально-культурному обміну. До основних факторів впливу на

розвиток міжнародного туризму в Турецькій Республіці можна віднести: стратегічне розташування країни, багату культурну та історичну спадщину, розвиток туристичної інфраструктури та доступність. Туреччина, завдяки своєму стратегічному розташуванню на перехресті Європи та Азії й багатій культурній та історичній спадщині, приваблює мільйони туристів щорічно, ставши четвертою найбільш відвідуваною країною у світі з 2021 року. Турецька Республіка володіє багатою історією, що сягає тисячоліть. Тут розташовано безліч археологічних пам'яток, стародавніх руїн та об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. За останні роки Туреччина значно інвестувала в розвиток своєї туристичної інфраструктури. Країна має сучасні готелі, курорти, транспортні мережі та інші зручності, які роблять перебування туристів в даній країні максимально комфортним. За останні роки кількість круїзних суден, що причалюють до турецьких портів, значно зросла. У першій половині 2023 року круїзний туризм приніс країні понад 483 тисячі туристів. Отже, вдале географічне розташування, багата історія, розвинена інфраструктура та доступність роблять Туреччину справжнім магнітом для відвідувачів з усього світу.

4. Туреччина вже протягом багатьох років демонструє свій важливий внесок у розвиток міжнародного туризму, який ґрунтується на трьох ключових аспектах: стратегічний маркетинг та розвиток інфраструктури країни, розвиток культурного та історичного туризму країни та сталий туризм. Багата історія та культурна спадщина країни приваблюють мандрівників з усього світу. Одним із ключових напрямків розвитку туризму в Туреччині є культурно-історичний туризм. У 2023 році він становив 30% від загальних витрат туристів. Важливу роль відіграють також інвестиції в практики сталого туризму. Уряд Туреччини чітко усвідомлює важливість збереження природних ресурсів та культурної спадщини, тому впроваджує різні ініціативи, спрямовані на розвиток екологічно відповідального туризму. У 2019 році значно збільшився показник кількості міжнародних туристичних прибуттів до Туреччини (51,75 млн), фінансові надходження від яких склали

41,42 млрд доларів США, що, на той момент, становило 5,40% ВВП країни. Однак, вже у 2020 році туристичний сектор Туреччини зазнав негативних змін через вплив COVID-19 на економіку країни: внесок туризму у ВВП знизився до 1,90%, експорт туристичних послуг суттєво зменшився до 13,33 млн дол. США, а імпорт туристичних послуг країни становив лише 1,04 млн дол. США. Незважаючи на це, вже у 2022 році ринок туристичних послуг Туреччини почав потрохи стабілізуватися, доказом чого може слугувати частка туристичних послуг в загальному експорті послуг країни, яка склала майже 50% (45,81%). Отже, можна сказати, що уряд Туреччини активно працює над відновленням та розвитком туристичного сектору країни. Завдяки своїм численним перевагам, чіткій стратегії розвитку та прагненню до екологічності, країна має всі шанси знову стати одним із лідерів на ринку світового туризму.

5. Туреччина, зі своєю багатою культурною спадщиною та стратегічним розташуванням, має значний потенціал для подальшого розвитку міжнародного туризму. Традиційний пляжний і курортний туризм доповнюється можливостями для культурного, пригодницького та екологічного туризму. Впровадження сталого розвитку та інвестицій в інфраструктуру може залучити більш різноманітний сегмент туристів. Використання цифрових технологій для покращення туристичного досвіду також є перспективним напрямком. Медичний туризм стає все більш популярним завдяки доступним та якісним медичним послугам. Крім того, тенденція поєднання роботи та відпочинку пропонує нові можливості для залучення довготривалих відвідувачів. Загалом, перспективи розвитку туризму в Туреччині є позитивними, обіцяючи значне економічне зростання в найближчі роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Yuetao Yang, Gowhar Ahmad Wani, Nagaraj V., Mohammad Haseeb, Sameer Sultan, Emran Hossain Md., Mustafa Kamal, Syed Mehmood Raza Shah. Progress in Sustainable Tourism Research: An Analysis of the Comprehensive Literature and Future Research Directions. URL: <https://doi.org/10.3390/su15032755>.
2. Шишпанова Н.О. Міжнародний туризм: конспект лекцій. Миколаїв, 2023. URL: mizhnarodnij-turizm-konspekt-bakalavr-241.pdf (mnaeu.edu.ua).
3. Barbara J. Dąbrowska. Turystyka Międzynarodowa W Dobie Gospodarki Globalnej. URL: https://www.researchgate.net/profile/Barbara-Dabrowska-2/publication/284722373_International_Tourism_in_Global_Economy/links/5699079908ae748dfaff36e9/International-Tourism-in-Global-Economy.
4. Gaworecki W.W. Turystyka, wydanie VI zmienione, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010, s. 186.
5. Turizm olgusu ve özelliklerid, p. 119. URL: <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/92575/T03272.pdf?sequence=1>.
6. Головня О. М., Ставська Ю. В. Міжнародний туризм : навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Друк», 2020. 313 с.
7. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. К. : Знання, 2008. 664 с.
8. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід : монографія / за ред. С. П. Кузик. Львів : Навчальна книга, 2010. 254 с.
9. Карпенко Ю.В. Міжнародний туризм: опорний конспект лекцій. Полтава, 2016. URL: http://www.tourism.puet.edu.ua/files/lic2016/mt_consp.pdf.

10. Conference «Tourism and Economy Development» (Ted'11) Iaasat Conference: Environment, Economics, Energy, Devices, Systems, Communications, Computers, Mathematics, 2011. P. 82-88
11. Types. Classification of Tourism. URL: <https://forestrybloq.com/types-classification-of-tourism>.
12. Тонкошкур М.В. Міжнародний туризм: конспект лекцій; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2013. 126 с.
13. Різновиди туризму. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC#%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8>.
14. Klasyfikacja turystyki. URL: file:///C:/Users/Acer/Downloads/Klasyfikacja_turystyki.pdf.
15. Funkcje turystyki. URL: https://mfiles.pl/pl/index.php/Funkcje_turystyki.
16. Джинджоян В.В., Горожанкіна Н.А., Бойко З.В. Основи туризмознавства: навчальний посібник. Київ: Видавець ФОП Піча Ю.В., 2022. 246 с.
17. Міжнародний туризм та його значення. URL: <https://buklib.net/books/33402>.
18. Петрушенко Ю.М., Журавка Ф.О., Мареха І.С., Новгородцева М.О. Чинники розвитку міжнародного туризму. Вісник Хмельницького національного університету, 2021. № 3. URL: [2021-en-3-32.pdf](https://khnu.km.ua/2021-en-3-32.pdf) (khnu.km.ua).
19. Tutorials Point. Tourism Management - Factors Affecting. URL: https://www.tutorialspoint.com/tourism_management/tourism_management_factors_affecting.htm.
20. Francis. International tourism: Growth of International Tourism. Cie a-level geography notes. URL: <https://www.tutorchase.com/notes/cie-a-level/geography/13-3-1-growth-of-international-tourism>

21. Stelea. ¿Cuáles son los impactos negativos y positivos del turismo? Blog turismo, 2022. URL: <https://www.ostelea.com/actualidad/blog-turismo/tendencias-en-turismo/cuales-son-los-impactos-negativos-y-positivos-del-turismo>
22. Marisol Benites Cuba. FACTORES DETERMINANTES DEL DESARROLLO TURÍSTICO DEL DISTRITO DE YURA. TURyDES, Vol 5, N° 12 (junio/junho 2012). URL: <https://www.eumed.net/rev/turydes/12/mbc2.html>.
23. Vista Oasis. Descubre los factores clave que impactan en el turismo: Guía para viajeros expertos. URL: <https://vistaoasis.es/cuales-son-los-factores-que-influyen-en-el-turismo/>
24. Солодовник А.В. Фактори розвитку туристичної галузі. URL: <https://core.ac.uk/reader/84593240>
25. Темник І.О. Умови та чинники розвитку міжнародного туризму. Ефективна економіка № 3, 2011. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=499>.
26. Tourism Statistics Database URL: <https://www.unwto.org/tourism-statistics/tourism-statistics-database>.
27. Єремія Г. Особливості розвитку туризму в Туреччині. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Вип. 43. Ч. 2. С. 34–38.
28. Bekele H. Gidebo. Factors determining international tourist flow to tourism destinations: A systematic review URL: <https://academicjournals.org/journal/JHMT/article-full-text/03161F267079/1000>.
29. Патійчук В. О., Павловська Т. С., Ціпошук С.А. Перспективи розвитку міжнародного туризму в Туреччині, 2020. URL: [file:///C:/Users/Acer/Downloads/pat_pavl_cip%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Acer/Downloads/pat_pavl_cip%20(2).pdf).
30. Turkey Tourist Arrivals. URL: <https://tradingeconomics.com/turkey/tourist-arrivals>.
31. Tourism update 2023 Türkiye and İstanbul. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/tr_tr/pdf/ey-tourism-market-overview-2023-v22.pdf.

32. Міністерство культури і туризму Туреччини. URL:
<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249702/sinir-istatistikleri.html>.
33. Tourism in Turkey. URL:
<https://www.worlddata.info/asia/turkey/tourism.php>.
34. Gidebo H. B. Factors determining international tourist flow to tourism destinations: A systematic review. *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 2021. №12(1), pp. 9-17.
35. Tosun C., Dedeoğlu B. Role of place image in support for tourism development: The mediating role of multi-dimensional impacts. *International Journal of Tourism Research*, 2021. №23(3), pp.268-286.
36. Turkstat. Tourism Statistics. URL:
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tourism-Statistics-Quarter>.
37. Pata U. K., Balsalobre-Lorente D. Exploring the impact of tourism and energy consumption on the load capacity factor in Turkey: a novel dynamic ARDL approach. *Environmental Science and Pollution Research*, 2022. №29(9), pp. 13491-13503.
38. List of importing markets for a service exported by Türkiye. URL:
https://www.trademap.org/Country_SelServiceCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c%7c%7c%7c%7cS04%7c1%7c3%7c1%7c2%7c2%7c1%7c2%7c1%7c%7c1.
39. List of supplying markets for a service imported by Türkiye. URL:
https://www.trademap.org/Country_SelServiceCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c792%7c%7c%7c%7c%7c%7cS04%7c1%7c3%7c1%7c1%7c2%7c1%7c2%7c1%7c%7c1.
40. Breakdown of Commercial Services Exports for Türkiye, 2022. URL:
https://stats.wto.org/dashboard/services_en.html
41. Ulucak R., Yücel A. Dynamics of tourism demand in Turkey: Panel data analysis using gravity model. *Tourism Economics*, 2020. №26(8), pp.1394-1414.

42. Cavmak D., Cavmak S. Using AHP to prioritize barriers in developing medical tourism: case of Turkey. *Int J Travel Med Glob Health*, 2020. №8(2), pp.73-79.
43. Бут Т. В. Вплив війни в Україні на європейський ринок туристичних послуг. Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства. 2023. С.79-81.
44. Кагдан У. Вплив конвенції CITES на туризм у Турції. *Humanities Studies*, 2022. № (13 (90)), с. 120-130.
45. Монастирський В., Кирилюк О. Динаміка і тенденції туристичних потоків у Туреччині. *Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід/Матеріали XV Міжнародної наукової конференції*. Львів, 2021.326 с. С. 114-116.
46. Turkey: Country-specific: Arrivals of non-resident visitors at national borders, by nationality URL: <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.5555/unwtotfb0792012120182022202310>.
47. Gokmenoglu K. K., Eren B. M. The role of international tourism on energy consumption: empirical evidence from Turkey. *Current Issues in Tourism*, 2020. №23(9), pp. 1059-1065.
48. Сергійко В.Ф. Туреччина: досвід стратегічного розвитку туризму. *Географія та туризм*. 2013. Вип. 26. С. 86-97.
49. Юрченко С., Юрченко О. Туреччина як напрям виїзного туризму: сучасні реалії та перспективи розвитку//*Вісник львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 34. С. 178–186.
50. Кваліфікаційна робота : методичні рекомендації до виконання для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. (5-те вид., перероб. і доп.). Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 38 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

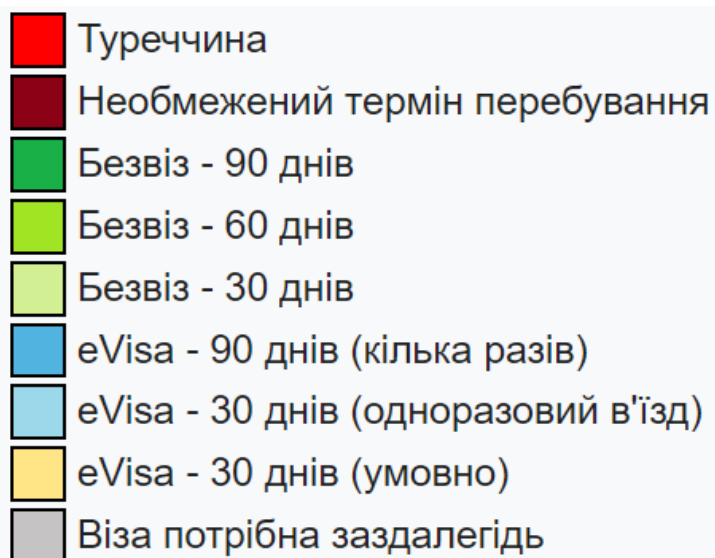
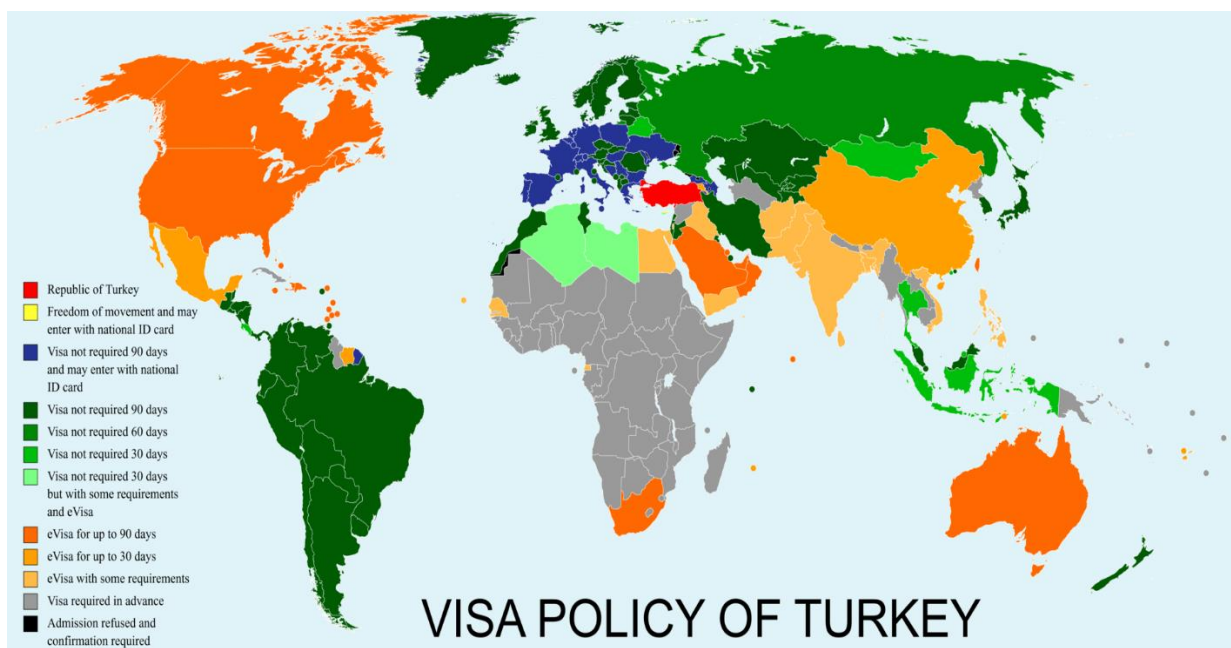

Рис. А.1. Візова політика Туреччини

Джерело: [32]